

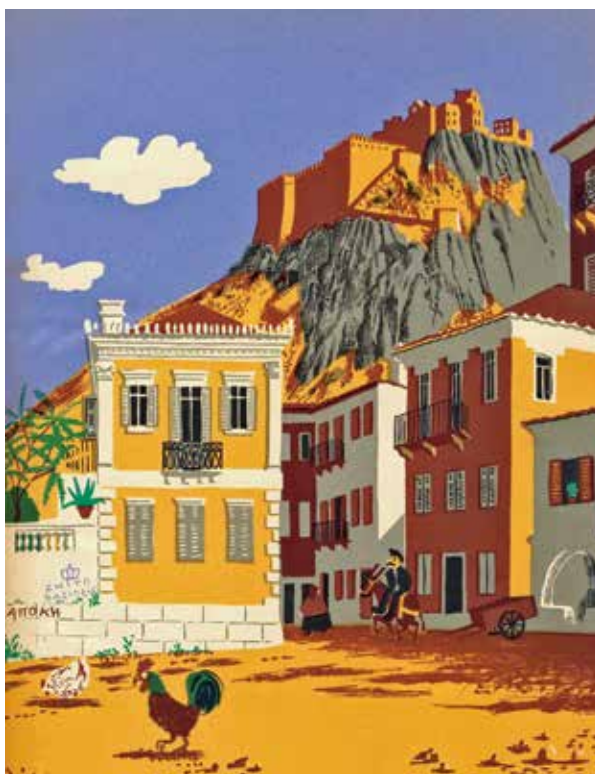

Δελτίο

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ
THE FRIENDS OF THE BENAKI MUSEUM

Αγαπητοί Φίλοι,
Με έναν εντυπωσιακό αριθμό εκδηλώσεων κλείνει η φετινή χρονιά: κατά το τελευταίο επτάμηνο μόνο σχεδιάστηκαν και πραγματοποιήθηκαν 37 ξεναγήσεις σε μουσεία, μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους, διαλέξεις, ημερήσιες και πολυήμερες εκδρομές στην Ελλάδα και μεγάλα ταξίδια στο εξωτερικό, επισκέψεις σε σημαντικές προσωρινές εκθέσεις πνευματικών ιδρυμάτων της πρωτεύουσας και σε μόνιμες συλλογές από παλαιά γνωστές, αλλά που προσφάτως επανεκτέθηκαν υπό νέα μορφή και με ανανεωμένη λάμψη, ευχάριστες θεματικές βραδιές στους χώρους του Μουσείου. Μέσω της συμμετοχής τους σε αυτές, οι Φίλοι εκτιμούν (ή επανεκτιμούν) την εξαιρετική ποικιλομορφία και την ποιότητα της ανά τους αιώνες πολιτισμικής παρουσίας των Ελλήνων, από τα κατάλοιπα της πανάρχαιας λατρείας της Δήμητρας και της Κόρης στην Ελευσίνα, τα σπανιότατα, εξαιρετικής αισθητικής χαλκά γλυπτά των κλασικών χρόνων του Μουσείου του Πειραιώς, τις οχυρώσεις του Ακροκορίνθου και τις βυζαντινές πολιτείες του Γερακίου και του Μυστρά ως την Ιταλική Πρεσβεία – ένα από τα αριστουργήματα του «Έλληνα» Ερνέστου Τσίλλερ–, τα ενθυμήματα των θρυλικών πλέον Δελφικών Εορτών των Σικελιανών, τα παραδοσιακά αρχοντόσπιτα του Γαλαξιδιού, τη ζωγραφική του Γουναρόπουλου, του Κόντογλου, του Δρούγκα, τα σκηνικά και τα κοστούμια της εκθαμβωτικής τελετής ενάρξεως των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Αναβιώνουν παιδικές τους μνήμες, με την επίσκεψη στον Εθνικό Κήπο, τη συζήτηση με το Χαρίδημο και την επαφή με τον κόσμο

του Καραγκιόζη. Προβληματίζονται για τη σύγχρονη πραγματικότητα μέσα από την περιήγηση στο κτήριο του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών, το διάλογο με τους δημοσιογράφους της «Ελευθεροτυπίας», την ξενάγηση στη «Γαία» και την ενημέρωση για την εν εξελίξει οικολογική καταστροφή. Συνειδητοποιούν τον πλούτο και την ευρύτητα των Συλλογών του Μουσείου που στηρίζουν, μέσα από τις διαλέξεις των υπευθύνων των Τμημάτων, όπως του Ισλαμικού Μουσείου και των μοναδικών στην Ελλάδα Αρχείων Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής.

Nauplia (1946). Ζωγραφική αποτύπωση της πόλης του Ναυπλίου από το βιβλίο του άγγλου ταξιδιώτη και ανταποκριτή του Foreign Office Press Sir Osbert Lancaster (1908-1986)
Βιβλιοθήκη Μ. Μπενάκη

Τον τελευταίο αυτό σκοπό υπηρξε και η εκτενής παρουσίαση του Βιβλιολογικού Εργαστηρίου «Φίλιππος Ηλιού», ενός φορέα που το Μουσείο έθεσε υπό την αιγίδα του τα τρία τελευταία χρόνια, ώστε να εξασφαλιστεί η συνέχιση του σημαντικότερου για την ελληνική ιστοριογραφία ερευνητικού και εκδοτικού έργου του. Είκοσι χρόνια μετά τη δημιουργία του, δύο χρόνια μετά το θάνατο του δημιουργού του, Φίλιππου Ηλιού, και με μερικές χιλιάδες τυπωμένων σελίδων στο ενεργητικό του, το Εργαστήριο εντάχθηκε το 2006 στον «Κόσμο του Μουσείου Μπενάκη», διασφαλίζοντας ότι η πνευματική κληρονομιά του ιδρυτή του θα καταστεί κοινό κτήμα στο σύνολό της και η κοπιώδης εργασία των ανθρώπων που το συγκροτούν θα εξακολουθήσει απρόσκοπτα, ώστε να φέρει τους αναμενόμενους καρπούς.

Με τις αισιόδοξες αυτές σκέψεις και με την ελπίδα ότι η σημερινή πολύπλευρη κρίση μπορεί να ξεπεραστεί, σας ευχόμαστε καλές γιορτές και μια ευτυχισμένη νέα χρονιά με περισσότερα πνευματικά αγαθά!

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Οι παλιότερες γενιές ονόμαζαν ομορφιά έργα που ήταν καρποί καθαρής όρασης, απόλαυσης του ματιού, με τέλεια γνώση της τεχνικής, υπέροχο σχέδιο, θαυμάσια εκτέλεση, χαρά μέσα από την ανθρωπινή μορφή. Τέτοια έργα αποτελούν σίγουρα τα 140 του **Αχιλλέα Δρούγκα** στην αναδρομική του έκθεση στην **Εθνική Πινακοθήκη**, που μια ομάδα Φίλων επισκεφθήκαμε στις 14 Μαΐου με ξεναγό τον κ. Θανάση Σπηλιόπουλο. Το έργο του Δρούγκα είναι σύγχρονο, αλλά βρίσκεται σε διαλεκτική σχέση με το παρελθόν, την αρχαιότητα, το βακχικό στοιχείο, κυριαρχεί ο άνθρωπος, αλλά και τα φυτά και τα ζώα. Τα έργα του είναι εικόνες που μέσα τους σαν ένα μυστηριώδες ρεύμα περνάει το παιχνίδι με την αλήθεια, η ασάφεια αυτού που νομίζουν ότι βλέπουν το μάτι και ο νους με την ταραχή των απροσδόκητων αντιπαραθέσεων. Παίζει με την πραγματικότητα και με τις αισθήσεις των θεατών με τέτοιο τρόπο, ώστε οι θεατές να γίνονται και αυτοί συμμετέχοντες στο παιχνίδι.

Γιάννης Δρίβας

Θα μπορούσε η νοσταλγία του νησιού και η πίκρα της προσφυγιάς να σταθούν εμπόδιο και άρνηση για το Βασίλη Μοσκόβη και την αδελφή του Ειρήνη, όταν το 1920 ξεριζώθηκαν οικογενειακώς από την όμορφη Σύμη και έφτασαν στον Πειραιά. Αν και παιδιά ακόμα, η αγάπη για τον τόπο της

καταγωγής τους τους κέντρισε τη φλόγα της δημιουργίας. Στα χρόνια που κύλησαν άρχισαν να προσθέτουν στα ελάχιστα έπιπλα και αντικείμενα που είχαν φέρει μαζί τους εκατοντάδες θησαυρούς που εύρισκαν στα αγαπημένα τους δώδεκα νησιά, γεμίζοντας με τον καιρό το σπίτι που απέκτησαν στα Σεπόλια. Έτσι δημιουργήθηκε το **Δωδεκανησιακό Σπίτι**, το οποίο το 1990 ο Βασίλης Μοσκόβης δώρισε στο Δήμο Αθηναίων. Οι φορεσιές, τα αντικείμενα καθημερινής χρήσης, τα χειροτεχνήματα, τα χει-

Ευχές για τον Καινούργιο Χρόνο

*Αγαπητές μου φίλες και αγαπητοί μου φίλοι,
Άλλη μια χρονιά πέρασε και έγινε ανάμνηση. Με
αισιοδοξία περιμένουμε να υποδεχούμε την και-
νούργια χρονιά. Εκ μέρους του Διοικητικού Συμ-
βουλίου του Σωματείου των Φίλων του Μουσεί-
ου Μπενάκη εύχομαι σε όλους σας γ' αυτήν την
καινούργια χρονιά, προσωπική και οικογενειακή
ευτυχία, υγεία και χαρά.*

Ο Πρόεδρος του Δ.Σ.
Νίκος Βασιλάτος

ρόγραφα, οι πίνακες και οι αναρίθμητες λαογραφικές αναφορές, μαζί με την πλούσια βιβλιοθήκη του δωρητή -που υπήρξε εκπαιδευτικός, συγγραφέας και ποιητής- είναι ένας σημαντικός πυρήνας μελέτης. Η ξενάγηση έγινε στις 20 Μαΐ-

ου από την υπεύθυνη, κ. Κατερίνα Τσάμη, και την κ. Αντωνία Κοκόση.

Κατερίνα Αγραφιώτη

Επίσκεψη στο **Κέντρο Τεχνών** και στο **Μουσείο «Ελευθέριος Βενιζέλος»**, που στεγάζονται στα ιστορικά κτήρια στο εσωτερικό του Πάρκου Ελευθερίας, πραγματοποιήθηκε στις 26 Μαΐου. Οι Φίλοι ήλθαν σε επαφή με την επί δεκαετίες δεσπόζουσα στον πολιτικό βίο της χώρας μορφή του Ελευθερίου Βενιζέλου μέσα από τα εκθέματα του μικρού μουσείου: φωτογραφίες, προσωπογραφίες, λαϊκές λιθογραφίες, έντυπα, έγγραφα, προερχόμενα κατά κύριο λόγο από την προσωπική συλλογή των Ζαχαρία και Αντωνίου Μακατόννη. Εκτός από τη ζωή και τη δράση του Ελ. Βενιζέλου αποκαλύπτεται μέσα από αυτά και ο ιστορικός περιγύρος: το περιβάλλον μέσα στο οποίο γεννήθηκε το 1864, οι συνθήκες και τα γεγονότα που συνέβαλαν στη συγκρότηση του χαρακτήρα και της σκέψης του και η εποχή του, στη διαμόρφωση της οποίας ο ίδιος έπαιξε πάντοτε πρωταγωνιστικό ρόλο ως το θάνατό του το 1936.

Σ.Ι.Α.

Το πρωί της Πέμπτης, 4 Ιουνίου, οι Φίλοι του Μουσείου ξεναγηθήκαμε στον **Εθνικό**

Κήπο από την αρχαιολόγο κ. Έλση Σπαθάρη*. Για τους περισσότερους από εμάς το κίνητρο για να επισκεφθούμε τον Κήπο ήταν η επιθυμία να επαναφέρουμε στη μνήμη μας τις συχνές επισκέψεις που κάναμε κάποτε εκεί με

Ενημερωτικό Δελτίο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, 106 74 Αθήνα
Τηλ.: 210-7229958, Fax: 210-7298183, E-mail: friendbm@otenet.gr
Ώρες Γραμματείας: Δευτέρα-Παρασκευή 9-2 μ.μ.

Συντακτική Επιτροπή:

Διοικητικό Συμβούλιο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη

Υπεύθυνος σύνταξης: Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος

Γραμματεία: Μαριέλλα Τσαλδάρη

Art Director: Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος

Το παρόν τεύχος του *Ενημερωτικού Δελτίου*
εκδόθηκε με την ευγενική χορηγία της
Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Επανανακαλύπτοντας τον Εθνικό Κήπο με την κ. Έλση Σπαθάρη

τους γονείς μας, έστω και εάν ξέραμε πως θα απογοητευθούμε από τη σημερινή εγκατάλειψή του. Είναι γνωστό ότι μετά από τη δημιουργία του ελληνικού κράτους το 1833 αποτελούσε το Βασιλικό Κήπο του Όθωνος και της Αμαλίας, της οποίας είναι και προσωπικό επίτευγμα. Τις πρώτες εργασίες οργάνωσε και επέβλεψε ο βουναρδός γεωπόνος Smarat το 1839. Έφεραν τότε 15.000 ρίζες ευγενών δένδρων από τη Γένοβα, πλήθος από άγρια δένδρα και θάμνους, τριανταφυλλίες από την Καρυστία και την Κύμη. Διαμορφώθηκε με πρότυπο τους αγγλικούς κήπους του Μονάχου. Μετονομάστηκε σε Εθνικό Κήπο το 1927, κατά την περίοδο της αβασίλευτης δημοκρατίας. Παρά τη σημερινή εικόνα της παρακμής, παρήγορο είναι το γεγονός ότι υπεγράφη από τη Νομαρχία Αθηνών και το Δήμο Αθηναίων προγραμματική σύμβαση για τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας από το Ε.Μ.Π., που αποσκοπεί στην αισθητική αναβάθμιση του Κήπου.

Ειρήνη Γεωργιά

* Η Επιτροπή Εκδηλώσεων του Δ.Σ. εκφράζει και από αυτή τη θέση ιδιαίτερες ευχαριστίες στην κ. Έλση Σπαθάρη για την προσφορά της.

Στις 9 Ιουνίου μια ομάδα Φίλων επισκέφθηκε το **Εργαστήριο-Μουσείο Θεάτρου Σκίων (Καραγκιόζη) Χαρίδημου**, που στεγάζεται στο Πολιτιστικό Κέντρο «Μελίνα» του Δήμου Αθηναίων στο Θησείο, με συνοδούς την υπογράφουσα και την κ. Ρωξάνη Τσιμπιροπούλου.

Την ομάδα υποδέχθηκε και ξενάγησε

ο κ. Χαρίδημος, γόνος της οικογένειας που πάνω από έναν αιώνα βιώνει την Τέχνη του Καραγκιόζη. Αφού παρουσίασε με μεγάλη ζωντάνια όλα τα μυστικά της τέχνης και της ιστορίας του Καραγκιόζη, εξήγησε πώς στήνουν τις παραστάσεις, πώς φτιάχνουν τις φιγούρες και πώς μιμούνται τις φωνές. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον είχε η ξενάγηση στο αρχείο της οικογένειας Χαρίδημου, που καλύπτει ένα μεγάλο μέρος του Μουσείου. Η ομάδα των Φίλων έφυγε γεμάτη με αναμνήσεις από τα παιδικά μας χρόνια και τις εμπειρίες μας από το θέατρο του καραγκιόζη. Όσοι από εμάς έχουν παιδιά και εγγόνια θα τα φέρουν σε αυτό το Μουσείο, ώστε η τόσο ελληνική παράδοση να περάσει στις νέες γενιές. Οι δύο Καραγκιόζηδες που μου χάρισε ο κ. Χαρίδημος βρίσκονται ήδη

Ο δημοσιογράφος Γ. Κιούσης εισάγει τους επισκέπτες στο δημοσιογραφικό κόσμο

στο ελληνικό σχολείο του Τόκιο της Ιαπωνίας, ώστε και αυτές οι γενιές παιδιών να ξέρουν τι θα πει Καραγκιόζης και Ελλάδα.

Αίζα Μούση

Την 11η Ιουνίου 2009 επισκεφθήκαμε τα γραφεία και τους χώρους εργασίας της **εφημερίδας Ελευθεροτυπία**, όπου γίναμε θερμώς δεκτοί. Ήταν μια ξεχωριστή επίσκεψη στην καρδιά μιας από τις αθηναϊκές εφημερίδες με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία. Ο δημοσιογράφος κ. Γιώργος Κιούσης μάς εισήγαγε στον κόσμο της πληροφορίας, των ειδήσεων και του δημοσιογραφικού προβληματισμού, ενώ ο ίδιος και ο διευθυντής σύνταξης κ. Σήφης Πολυμύλης με προθυμία απάντησαν στις ερωτήσεις των Φίλων που διψούσαν –για τι άλλο; Μα για πληροφόρηση και ενημέρωση. Στη συνέχεια περιηγηθήκαμε στα γραφεία και στους χώρους εργασίας (σχεδιαστήρια, γραφεία, σελιδοποίηση, ρεπορτάζ κ.λπ.) της εφημερίδας, που έσφυζαν από ζωή και δημοσιογράφους που έτρεχαν να προφθάσουν να παρουσιάσουν την επικαιρότητα. Οι Φίλοι και οι Φίλες που συμμετείχαν έμειναν ικανοποιημένοι από την ξεχωριστή αυτή επίσκεψη σε ένα από τα μεγάλα κέντρα της καθημερινής μας ενημέρωσης.

Νίκος Βασιλάτος

Με την πολύτιμη συμβολή της Καθηγήτριας της Λαογραφίας και Α' Αντιπροέδρου του Δ.Σ., κ. Κατερίνας Κορρέ, οι Φίλοι περιηγήθηκαν στις 18 Ιουνίου το **Κέντρο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης**, που από το 1980 ο Δήμος Αθηναίων φιλοξενεί στην ιστορική οικία

της περίφημης Αγγελικής Χατζημυχάλη. Κτισμένη το 1924 από τον Αριστοτέλη Ζάχο, με στοιχεία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και διακοσμητικής πλήρως αφομοιωμένα και μεταπλασμένα στο πνεύμα του μοντερνισμού του 20ού αιώνα, στέγασε την οικογένεια της πρωτοπόρου ερευνήτριας της Λαϊκής Τέχνης, αλλά και τις εξαιρετικές συλλογές της: υφαντά, αργαλειούς, ξυλόγλυπτα, χάλκινα, κεραμικά χρηστικά αντικείμενα, αγροτικά εργαλεία, μεταβυζαντινές εικόνες. Ο εμπλουτισμός αυτών των συλλογών με μόνιμα δάνεια από την Ελληνική Λαογραφική Εταιρεία και η συγκρότηση σημαντικής Βιβλιοθήκης επέτρεψαν στο πρωτότυπο οικοδόμημα όχι μόνο να επιβιώσει, αλλά και να καταστεί πραγματικό κέντρο για τη διατήρηση και την έρευνα της λαϊκής τέχνης.

Σ.Ι.Α.

Ο στρατός των Μυκηναίων στην ανεπανάληπτη μαγεία της Τελετής Έναρξης, εμπνευσμένος από την περιώνυμη πανοπλία των Δενδρών

Αλεξάνδρα Κοψίνη

Η κεντρική σκάλα του σπιτιού της Αγγ. Χατζημυχάλη, ψηλά το εσωτερικό παράθυρο του γραφείου της

Το φθινοπωρινό μας πρόγραμμα άρχισε με την επίσκεψή μας στην **Εθνική Γλυπτοθήκη** στον Γουδί (16 Σεπτεμβρίου). Σε αυτό τον ωραίο χώρο θαυμάσαμε δύο εκθέσεις, αυτήν με τα κοστούμια και τα σκηνικά της τελετής έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων Αθήνα 2004, καθώς και τη μόνιμη συλλογή γλυπτών των μεγαλύτερων καλλιτεχνών του είδους στον ελλαδικό χώρο. Τα κοστούμια εκπληκτικά, φτιαγμένα από ευτελή υλικά κατά τέτοιο τρόπο που σε εντυπωσίαζαν. «Σχεδιάστηκαν σαν ένα μεγάλο, πολύχρωμο φίδι απεικονίζοντας τη ζωή από την προϊστορία μέχρι σήμερα», όπως είπε ο εμπνευστής όλης αυτής της τελετής, Δημήτρης Παπαϊωάννου.

Τα γλυπτά στην άλλη αίθουσα πολλά και πολύ αξιόλογα. Είδαμε υπέρθυρο φτιαγμένο το 1837 από τον πατέρα του Νικηφόρου Λύτρα, τον Χατζηαντώνη Λύτρα. Με την εξαιρετική ξενάγηση της Ιστορικού Τέχνης κ. Δέσποινας Σαμονάκη, περιηγηθήκαμε το χώρο, είδαμε τα θαυμάσια έργα των πρώτων καλλιτεχνών Ι. Κόσσου, αδελφών Φυτάλη, Γιαννούλη Χαλεπά, Λ. Δρόση, Γ. Βρούτου, αλλά και των νεωτέρων Χρ. Καπράλου, Ι. Παππά, Α. Τόμπρου, Τ. Χρυσοχοϊδή, Δ. Καλαμαρά και άλλων.

Ρωξάνη Τσιμπιροπούλου

Ο αρχαιολογικός χώρος μαζί με το Μουσείο της **Ελευσίνας** πραγματικά αποτελούν μεγάλο πετράδι στην κορώνα των μουσείων που κοσμούν την Αττική. Παρά το πέρασμα τόσων αιώνων, πολιτισμών και θρησκειών, τα διασωζόμενα γλυπτά και αρχιτεκτονικά τμήματα μαρτυρούν τη μεγαλειώδη λατρεία της Θεάς Δήμητρας. Από την αρχή ακόμα της Ιεράς Οδού, η αρχαιολόγος και επιμελήτρια του χώρου κ. Πόπη Παπαγγελή μάς μύησε (27 Σεπτεμβρίου) στα δρώμενα της εννεαήμερης λατρείας της θεάς. Κάναμε στάσεις σε όλα τα σημεία που είχαν σημασία για την τελετουργική πομπή, και με θεατρικότητα μάς ανέλυσε τα τεκταινόμενα σε όλες τις φάσεις τους. Αφού περιπλανηθήκαμε στον αρχαιολογικό χώρο και μας έγιναν διακριτές οι κατά καιρούς παρεμβάσεις στα διάφορα κτήρια και χώρους, καταλήξαμε στο Μουσείο, όπου θαυμάσαμε πάνω απ' όλα τη Φεύγουσα Κόρη και την εναπομείνασα Καρυάτιδα. Τέλος, μετά από

την τόσο κατατοπιστική ξενάγηση γευματίσαμε σε τοπική ταβέρνα, όπου είχαμε την ευκαιρία να κουβεντιάσουμε και να σχολιάσουμε τα όσα καταπληκτικά είχαμε ακούσει.

Γ. Δ.

Ο μεγάλος αριθμός μελών μας που επιθυμούσε να επισκεφθεί τις Συλλογές του **Αρχαιολογικού Μουσείου** που προσφάτως παρουσιάστηκαν στο φιλότεχνο κοινό, μας οδήγησε στο να αναζητήσουμε και μια δεύτερη ημέρα ξενάγησης, έτσι ώστε να μη μείνει κανένας παραπονεμένος. Πράγματι, ευγενικά το Αρχαιολογικό Μουσείο δέχθηκε το αίτημά μας και την 30ή Σεπτεμβρίου 2009 η δεύτερη ομάδα των Φίλων ξεναγήθηκε από τον αρχαιολόγο κ. Γιώργο Καββαδία στους συγκεκριμένους εκθεσιακούς χώρους, όπου θαύμασε την τελειότητα της κεραμοπλαστικής τέχνης και τεχνικής των αρχαίων Ελλήνων, που αναπτύχθηκε τόσο στην Ελλάδα όσο και στη «Μεγάλη Ελλάδα». Όμως, το θαυμασμό των περισσότερων έκλεψε η αίθουσα με τα αρχαία κοσμήματα, των οποίων η κομψότητα και η λεπτότητα δεν άφησε ασυγκίνητες κυρίως τις Φίλες. Ο κ. Γιώργος Καββαδίας υπήρξε καλός οδηγός και με όχημα τις γνώσεις του μας ξενάγησε με γλαφυρότητα στις ωραίες αυτές Συλλογές του Αρχαιολογικού Μουσείου.

Ν. Β.

Την Παρασκευή 2 Οκτωβρίου πραγματοποιήσαμε για δεύτερη φορά, λόγω μεγάλης συμμετοχής, επίσκεψη σε δύο χώρους όπου οι καλλιτέχνες-

Οι μύστες παρακολουθούν εμβριθώς την κ. Π. Παπαγγελή

δημιουργοί κατέθεσαν τα όνειρά τους αναζητώντας την ομορφιά. Η πρώτη στο **σπίτι της Ισιδώρας Ντάνκαν**, της αμερικανίδας χορεύτριας που λάτρεψε την αρχαία Ελλάδα και που οι θαυμαστές της αποκαλούσαν «νεαρή θεότητα αφυπνισμένη έπειτα από λήθαργο δύο χιλιάδων χρόνων» και οι αρνητές της «ξεδιάντροπη, ξυπόλητη Αμερικανίδα». Το κτήριο είχε γίνει κατ' απομίμηση του ανακτόρου του Αγαμέμνονος στις Μυκήνες και με θέα στην Ακρόπολη δέσποζε πάνω σε λόφο. Σήμερα, προσαρμοσμένο στις ανάγκες της αξιόλογης λειτουργίας του ως Σχολής και Κέντρου Μελέτης Χορού, ανήκει στο Δήμο Βύρωνος. Ωστόσο, ο ιστός της πόλης το έχει αγκαλιάσει με ασέβεια, σχεδόν ασφυκτικά. Η Πρόεδρος του Δ.Σ. του Κέντρου, κ. Ρένα Παπαγεωργίου, και η καλλιτεχνική Διευθύντρια, κ. Πηνελόπη Ηλιάσκου, μας μίλησαν για το μακρινό χθες και το ζωντανό σήμερα. Η δεύτερη επίσκεψη ήταν στο **σπίτι-μουσείο** του «ονειρικού» ζωγράφου **Γιώργου Γουναρόπουλου**, στο Δήμο Ζωγράφου. Ο καλλιτέχνης αγάπησε ιδιαίτερα τη γυναικεία μορφή και, όπως ο ίδιος έγραψε, «τη ζωγραφική μου την κλείνω μέσα σε μια διάφανη σφαίρα για να αισθάνεται καλλίτερα ο θεατής την κοσμογονική προέλευση αυτής της ζωγραφικής ουσίας». Για τη ζωή και την ονειρική ρευστότητα που χαρακτηρίζει το πρωτοποριακό για την εποχή του έργο του ζωγράφου μάς μίλησε με σαφήνεια και γνώση η Επιμελήτρια του Μουσείου, κ. Ναταλία Παυλάτου.

Κ.Α.

Στις αρχές Οκτωβρίου επισκεφθήκαμε τη **Δημοτική Πινακοθήκη του Πειραιά**, για να δούμε την πρώτη έκθεση στην Ελλάδα της κ. **Αλίκης Ψαχαροπούλου**. Η ζωγράφος είναι ελληνίδα από πατέρα Σιφναίο, γεννημένη στην Τεργέστη και με επιτυχημένη σταδιοδρομία εκεί. Ο τίτλος της έκθεσης είναι: *Το πνεύμα της μουσικότητας από την κυκλαδική εποχή και τις θάλασσες της Ελλάδας έως τη μαγεία της Βενετίας*. Επηρεασμένη από τον κυκλαδικό πολιτισμό, την ατμόσφαιρα του Αιγαίου, τα δυνατά χρώματα, το βαθύ γαλάζιο του ουρανού και της θάλασσας και επίσης από την ονειρική ατμόσφαιρα της Βενετίας (λόγω μακράς διαμονής στην πόλη) καταλήγει σε αυτό το εξαιρετικό αποτέλεσμα. Ξεναγός μας ο Διευθυντής της Πινακοθήκης και μέλος μας κ. Ιωάννης Ρούσσος, ο οποίος ειδικά για τους Φίλους άνοιξε τη μικρή αλλά πολύ αξιόλογη μόνιμη συλλογή Πινακοθήκη, που διαθέτει η Δημοτική Πινακοθήκη. Σε αυτό το όμορφο και πλήρως ανακαινισμένο προσφάτως κτήριο του Παλαιού Ταχυδρομείου, μπορέσαμε να δούμε την έκθεση του ζωγράφου Κυριάκου Τσακίρη (1915-1998) με σχέδια με μολύβι, ακουαρέλλες, λάδι, καθώς και πέτρες της θάλασσας ζωγραφισμένες με πενάκι. Ευχαριστούμε και συγχαίρουμε τον κ. Ρούσο, ψυχή της Πινακοθήκης, και ευχόμαστε να ευοδωθούν οι προσπάθειές του.

Ρ.Τ.

Η παρέα ήταν από τις πιο πολυπληθείς των επισκέψεων των Φίλων του Μουσείου εκείνο το όμορφο πρωινό της Κυριακής 11 Οκτωβρίου· όχι φυσικά τυχαία.

Θα πηγαίναμε επίσκεψη στο **βασιλικό κτήριο Τατοίου**, με συνοδό-ξεναγό το συγγραφέα του δίτομου βιβλίου *Το χρονικό του Τατοίου*, κ. Κώστα Μ. Σταματόπουλο. Σαν παραμύθι ξετυλίχθηκε μέσα από τις διηγήσεις και τις περιγραφές του συγγραφέα όχι μονάχα η ιστορία του κτήματος, αλλά και η ζωή των ελλήνων βασιλέων, που έζησαν κατά διαστήματα στον τόπο αυτό από το Μάιο του 1872, όταν ο βασιλέας Γεώργιος Α' και η βασίλισσα Όλγα έγιναν κύριοι της περιοχής και εγκαταστάθηκαν εκεί με τα τρία παιδιά τους. Τα κτήρια εντός της «βασιλικής επαύλεως», όπως ονομάστηκε αρχικά το κτήριο, τα οποία με την πάροδο του χρόνου συμπλήρωναν τις ανάγκες μιας άνετης διαμονής, στην αφήγηση του ξεναγού μας ζωντάνεψαν και η αύρα της ιστορίας τους φλύαρησε ανάμεσα στα πανύψηλα δέντρα και τα χωμάτινα δρομάκια. Το ίδιο και το μικρό κοιμητήριο με τους τάφους των μελών της βασιλικής οικογένειας, τους οποίους φρουρούν τα βαθυπράσινα κυπαρίσσια, μάρτυρες σιωπηλοί της απίστευτα βάρβαρης εγκατάλειψης και καταστροφής ολόκληρης της περιοχής.

Κ.Α.

Στις 12 Οκτωβρίου 45 Φίλοι επισκεφθήκαμε την **Ιταλική Πρεσβεία**, όπου γίναμε δεκτοί από την πρόσβειρα και τον υπεύθυνο της αποκατάστασης του ιστορικού κτηρίου, αρχιτέκτονα κ. Νινιό. Το κτήριο οικοδομήθηκε (1870-1875) από τον Ernst Ziller μετά από παραγγελία του τραπεζίτη Στέφανου Ψύχα. Ο Ziller υπήρξε επίσης μηχανικός, αλλά και σπουδαίος διακοσμητής, που φρόντισε για τις λεπτομέρειες στο εσωτερικό. Επηρεασμένος από αρχαιοελληνικά και ρωμαϊκά πρότυπα εισήγαγε ωστόσο και γερμανικά στοιχεία. Η Πρεσβεία καλύπτει 1.050 τ.μ. και μαζί με τον υπέροχο κήπο 3.720 τ.μ. Οι δέκα φοίνικες φυτεύθηκαν το 1900, ακολουθώντας τη μόδα των κήπων της εποχής. Την ίδια περίοδο προστέθηκαν οι ξύλινες επενδύσεις και ο γύψινος διάκοσμος των οροφών. Το 1902 ο πρίγκιπς Νικόλαος, γιος του Γεωργίου Α', και η σύζυγός του Έλενα της Ρωσίας έζησαν για λίγο στο κτήριο, το οποίο τότε δέχθηκε προσθήκες από τον Αναστάσιο Μεταξά. Το 1923 παραχωρήθηκε έναντι 4.000 στερλινών στο ξενοδοχείο της Μεγάλης Βρετανίας και έγινε γνωστό ως *Petit Palais*. Το 1933 νοικιάστηκε προκειμένου να στεγάσει την Ιταλική Πρεσβεία και στη συνέχεια (1955) αγοράστηκε από το ιταλικό κράτος.

Κατερίνα Κορρέ-Ζωγράφου

Η λιτή όψη της κατοικίας της Ισιδώρας Ντάνγκαν

Στα μέσα Οκτωβρίου επισκεφθήκαμε το **Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιώς**, που ιδρύθηκε το 1935, όπως μας είπε η εξαιρετική μας ξεναγός, η Έφορος Αρχαιοτήτων κ. Έφη Λυγκούρη. Η Έφορεία στην οποία ανήκει το Μουσείο (ΚΣΤ' Ε.Π.Κ.Α.) περιλαμβάνει όλα τα νησιά του Αργοσαρωνικού, τα παράλια έως τη Βάρκιζα και τη Νίκαια, οπότε περιέχει αντικείμενα που βρέθηκαν σε όλην αυτή την περιοχή. Περιλαμβάνει επιτύμβια μνημεία, αγορανομικές επιγραφές (τιμές «εφθοπωλείου», δηλ. πατατζίδικου), σπουδαία αγγεία (π.χ. αγγείο με σκηνές πρώτης, δεύτερης και τρίτης ημέρας γάμου), ευρήματα από τάφους (ποιητών κ.ά.), αγάλματα εξαιρετικής τέχνης χάλκινα (Αθηνά του Πειραιώς προσομοιάζουσα στο χρυσελεφάντινο έργο του Φειδία). Υπάρχει το μασωλείο του μέτοικου από την Ίστρο, του Νικήρατου, εξαιρετικής τέχνης, κεφαλές ρωμαίων αυτοκρατόρων και πάρα πολλά άλλα θαυμάσια εκθέματα. Πραγματικά εντυπωσιαστήκαμε από τον πλούτο του περιεχομένου του Μουσείου και ευχαριστούμε από καρδιάς την κ. Έφη Λυγκούρη.

P.T.

Στις 21 Οκτωβρίου είχαμε την ευκαιρία να πραγματοποιήσουμε δύο διαδοχικές επισκέψεις στην **έκθεση για το κτήριο της Βουλής** και στην **αίθουσα της ολομέλειας της Βουλής**. Μας επιφυλάχθηκε θερμή υποδοχή από τον κ. Δημήτρη Γούναρη και στη συνέχεια η κ. Χρυσάνθη Ζησοπούλου μάς έκανε μία ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα και κατατοπιστική ξενάγηση. Η έκθεση, που περιλαμβάνει

Στα ορεινά της Βουλής η συζήτηση έχει ανάψει!

σπάνια έγγραφα, πρωτόκολλα, πρακτικά και ψηφίσματα, σχέδια του κτηρίου, προσωπογραφίες, χαρακτηριστικά, φωτογραφίες και αντικείμενα εποχής, αναπτύσσεται σε διαφορετικούς χώρους. Στην Αίθουσα Ελευθέριος Βενιζέλος παρουσιάζεται η πρώτη περίοδος της ιστορίας του ως βασιλικού ανακτόρου, ενώ στο περιστύλιο του ισογείου η εποχή της κοινοβουλευτικής του λειτουργίας. Το κτήριο κατασκευάστηκε στο διάστημα 1836-1843 από το Friedrich von Gärtner ως ανάκτορο του Όθωνος. Μετά από πολλές περιπέτειες και αφού προηγήθηκαν εκτεταμένες εργασίες μετατροπής του αρχιτέκτονος Ανδρέα Κριεζή, το 1929 έγινε πλέον η έδρα του Ελληνικού Κοινοβουλίου.

Απόστολος Βερβέρογλου

Ο Νοέμβριος ξεκίνησε με μια επίσκεψη των Φίλων για πρώτη φορά στο **σπήλαιο Κουτούκι της Παιανίας**, το μοναδικό επισκέψιμο της Αττικής. Αφού περπατήσαμε στα 350μ. της διαδρομής που διαμόρφωσαν οι Πετρόχειλοι και θαυμάσαμε την πληθώρα σταλακτιτών και σταλαγμιτικών σχηματισμών, είχαμε την ευκαιρία να απολαύσουμε ένα συνδυασμό ήχου και φωτός μέσα στο σπήλαιο. Φεύγοντας, επισκεφθήκαμε εκτάκτως ένα δείγμα της τέχνης του Φ. Κόντογλου και των μαθητών του, την **εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής** στην κεντρική πλατεία της Παιανίας, όπου πήραμε και την ευλογία του αγιασμού, όπως επιβάλλει η θρησκεία μας κάθε πρώτη του μηνός. Η συντροφιά μας επισκέφθηκε τέλος το **Μουσείο Βορρέ**.

Αχιλλέας Γ. Μπενάκης (1931-2009)

Ένα επίλεκτο μέλος μας, ο καθηγητής Αχιλλέας Μπενάκης, αδελφός του Λίνου, έφυγε από τη ζωή στις 2 Σεπτεμβρίου στη Γενεύη, μόνη κατοικία του, ύστερα από δύσκολη αλλά επιτυχημένη εγχείρηση καρδιάς κι ενώ βρισκόταν σε ανάρρωση. Φαρμακολόγος με διεθνή αναγνώριση, εργάσθηκε ερευνητικά στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης στο χώρο του μεταβολισμού των φαρμάκων με τη χρήση ραδιοϊσοτόπων και τα τελευταία χρόνια πολύ εντατικά για την παρασκευή ενός νέου αποτελεσματικού φαρμάκου κατά της ελονοσίας, που μαστίζει πάλι τους λαούς της Ασίας και της Αφρικής.

Δίδαξε και οργάνωσε την έρευνα και στο νεοσύστατο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας στη Λάρισα.

Πολυταξιδεμένος όσο λίγοι, εύρισκε τον τρόπο να έρχεται συχνά στην Ελλάδα με επιστημονικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες, με πρώτη προτεραιότητα τις εκδηλώσεις των Φίλων.

Θα τον θυμόμαστε με αγάπη.

Υποδοχή στη ΓΑΙΑ

Ο κ. Ίων Βορρές και η επιμελήτρια κ. Δακτυλίδου μας μίλησαν εκτενώς και για τα δύο τμήματα του μουσείου (Λαογραφικό, Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης), που καλύπτουν 2.000 χρόνια ελληνικής ιστορίας. Πραγματικά ένα πολύ ωραίο και πρωτότυπο μουσείο, που πάνω απ' όλα μας φωνάζει να σώσουμε και να διατηρούμε την εθνική μας κληρονομιά.

Γ.Α.

Στις 15 Νοεμβρίου, μια όμορφη Κυριακή που μύριζε φθινόπωρο, μια ομάδα Φίλων επισκεφθήκαμε στην Κηφισιά το **Κέντρο Γαΐα** και στη συνέχεια το **Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Γουλανδρή**. Είδαμε στην κεντρική αίθουσα προβολή της υδρογείου και στη συνέχεια, κατά την επίσκεψη στις επόμενες αίθουσες του κτηρίου, γίναμε γνώστες των επιδράσεων του ανθρώπου στο περιβάλλον, των τρόπων αντιμετώπισης των προβλημάτων που δημιουργεί και συνειδητοποιήσαμε ότι οι πληγές που προξενούμε στο περιβάλλον δεν πρέπει να συνεχιστούν. Αυτό είναι και ο σκοπός του Κέντρου, που οργανώνει και επισκέψεις παιδιών ηλικίας από 8 ετών και άνω με την καθοδήγηση ειδικού. Έτσι, νωρίς μπορούν να κατανοήσουν τους φυσικούς νόμους και το μεγαλείο της δημιουργίας. Στη συνέχεια βρεθήκαμε στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, όπου μας περίμενε μία εξαιρετική ξενάγηση από το Δασοπόντο-Βιολόγο-Βιοτεχνολόγο κ. Γιάννη Δρίβα στο φυτικό και ζωικό κόσμο. Είδαμε επίσης έντομα, υδρόβιους οργανισμούς, ορυκτά, πετρώματα και απολιθώματα. Σε αναλυτικό διάγραμμα είδαμε τα διάφορα

είδη σεισμών και πώς κατατάσσονται. Γεμάτοι γνώσεις και εικόνες συμπληρώσαμε την ημέρα μας γευματίζοντας σε γνωστή ταβέρνα της Κηφισιάς.

Αφροδίτη Λεοντίδου

Στις 16 Νοεμβρίου μια ομάδα Φίλων με ενδιαφέρον περί τα χρηματοοικονομικά επισκεφθήκαμε το νέο κτήριο της ανώνυμης εταιρείας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με την επωνυμία **Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών Α.Ε.** στη λεωφόρο Αθηνών. Η υποδοχή από την προϊσταμένη Δημοσίων Σχέσεων κ. Αλεξάνδρα Γρίσπου πολύ θερμή, παρά τη δυσκολία με τα συνεργεία αποκατάστασης των ζημιών του κτηρίου, μετά την ισχυρή έκρηξη του περασμένου Ιουλίου. Ο Πρόεδρος του Χ.Α.Α. και παράλληλα Πρόεδρος

της Ένωσης των Ευρωπαϊκών Χρηματιστηρίων (για πρώτη φορά Έλληνες) κ. Σπύρος Καπράλος, παρά το φόρτο της εργασίας του, μας καλωσόρισε και μας μίλησε πολύ κατατοπιστικά για τον τρόπο λειτουργίας του Χρηματιστηρίου ως ανώνυμης εταιρείας (μετόχους, έσοδα, προσωπικό κ.λπ.) και ταυτόχρονα απάντησε σε ερωτήσεις μας, με την εγκαρδιότητα που τον διακρίνει. Στην συνέχεια ο κ. Σίμος Σπύρου απάντησε πρόθυμα σε βροχή ερωτήσεων, με τις οποίες δόθηκε σε όλους μας η ευκαιρία να επιλύσουμε απορίες γενικού και ειδικού ενδιαφέροντος. Ευχαριστούμε θερμότατα όλους και ευχόμαστε κάθε επιτυχία στο έργο τους.

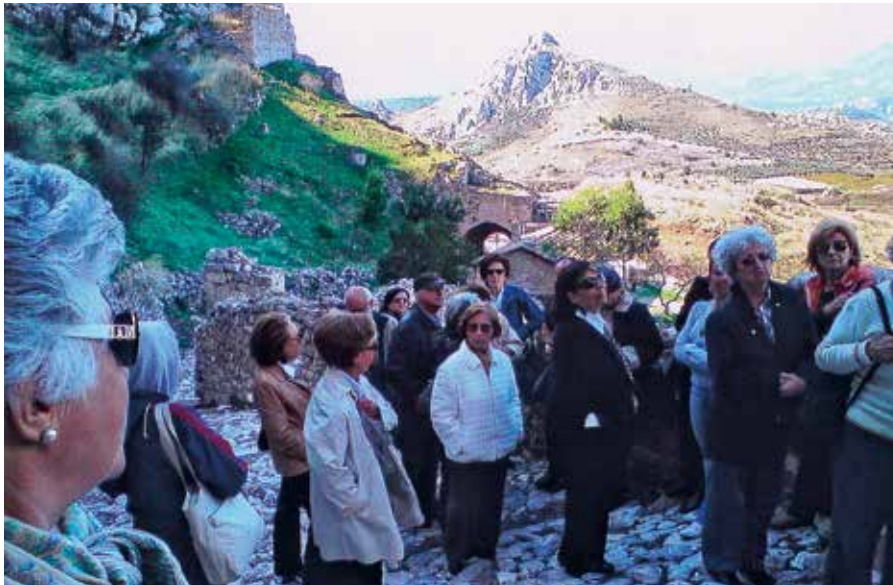
Ρ.Τ.

ΕΚΔΡΟΜΕΣ

Την εκδρομή-προσκύνημα στο **Μυστρά** και το **Γεράκι** επανέλαβαν οι Φίλοι στις 28-31 Μαΐου, προκειμένου να παρευρεθούν στην επιμνημόσυνη δέηση που κάθε χρόνο τελείται στη Μητρόπολη του Μυστρά για τους πεσόντες κατά την Άλωση της Βασιλεύουσας. Κατά την τετραήμερη αυτή εξόρμηση η πολυπληθής ομάδα επισκεφθηκε το μουσειολογικώς εξαιρετο Μουσείο της Ελιάς και του Ελληνικού Λαδιού στη Σπάρτη, περπάτησε στους δρόμους της λακωνικής πρωτεύουσας όπου διατηρούνται πολυάριθμα κλασσικίζοντα δημόσια και ιδιωτικά κτίσματα του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα, πρωτίστως όμως περιηγήθηκε κατά το δυνατόν διεξοδικά το κάστρο, τα τείχη, τους ναούς, τις μονές, τα ανάκτορα, τις κατοικίες της πάντοτε λαμπερής πολιτείας του Μυζηθρά και –σε αντιδιαστολή με αυτά– το Γεράκι, τυ-

Μπροστά στο κομποτέχνημα της Κάτω Χώρας, το παρεκκλήσι του Αγ. Γεωργίου

Αναγκαστική στάση μπροστά στη β' πύλη του Ακροκορίνθου, με φόντο το Πεντεσκούφι

πική πόλη-κάστρο των παλαιολογικών χρόνων στους πρόποδες του Πάρωνος. Ακόμη, χάρις στις ενέργειες της παλαιάς Προέδρου των Φίλων, κ. Λένας Χατζηπέτρου, έγιναν δεκτοί στην Ελευθέρα Σχολή Φιλοσοφίας «Ο Πλήθων», που με τόση αγάπη ίδρυσε και έθεσε σε λειτουργία ο περίφημος καθηγητής Φιλοσοφίας Ιωάννης Θεοδωρακόπουλος στην ειδυλλιακή Μαγούλα. Τις ξεναγήσεις ανέλαβε ο υπογράφων.

Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος

Ημερήσια εκδρομή στην **Κόρινθο** πραγματοποίησε πολυμελής ομάδα Φίλων στις 18 Οκτωβρίου. Παρά τις απειλές του καιρού και την πρώιμη ψύχρα, οι εκδρομείς ξεναγήθηκαν από το γράφοντα στον **Ακροκόρινθο**, όπου διατηρούνται ευδιάκριτα κατάλοιπα της μακραίωνης ιστορίας των οχυρώσεων της ακρόπολης (από τον 6ο π.Χ. έως το 19ο μ.Χ. αιώνα!), στην αρχαία Κόρινθο και το αρχαιολογικό της μουσείο, όπου είχαν την ευκαιρία να δουν αντικείμενα του κλασσικού, ρωμαϊκού, βυζαντινού και φραγκικού παρελθόντος της πόλης. Επίσης, παρουσιάστηκαν τα σχέδια διάνοιξης της διώρυγας από τους αρχαίους χρόνους ως την τελική επίτευξη του στόχου το 19ο αι., καθώς και η «προσωρινή» λύση της διόλκου που επί 1.500 τουλάχιστον χρόνια εξυπηρετούσε τη μετάβαση από τη μία ακτή στην άλλη. Ιδανική ολοκλήρωση της περιήγησης το φιλόξενο περιβάλλον του Kalamaki Beach και ο πλουσιότατος μπουφές που είχε οργανώσει η ιδιοκτήτρια, κ. Ε. Σταθοπούλου, παλαιό μέλος των Φίλων.

Σ.Ι.Α.

Στις 19 Οκτωβρίου 2009 με μια μεγάλη ομάδα 34 Φίλων επισκεφθήκαμε την **Άνδρο** η οποία, καθώς είναι γνωστό, έχει αναπτύξει αξιόλογες πολιτιστικές δραστηριότητες. Στο Μουσείο Γουλανδρή στη Χώρα είδαμε την έκθεση *Ο Paul Delvaux και η αρχαιότητα*. Ο αινιγματικός βέλγος καλλιτέχνης Delvaux (1897-1994) κινήθηκε μεταξύ σουρεαλισμού και ζωγραφικής ναΐφ. Στο έργο του επινοεί ένα δικό του σουρεαλισμό, αναπλάθοντας την πραγματικότητα σε όνειρο: στην έκθεση της Άνδρου συνθέτει στοιχεία της αρχαιότητας με σύγχρονα αντικείμενα βιομηχανικής προέλευσης, αναδεικνύοντας τη σχέση του χθες με το σήμερα. Ακόμη, επισκεφθήκαμε το Λαογραφικό Μουσείο, το οποίο στεγάστηκε στο παλαιό παγοποιείο της οικογένειας Μαντζαβελάκη που αποκαταστάθηκε

προκειμένου να αναδείξει το λαϊκό πολιτισμό και τη χριστιανική τέχνη του νησιού. Θεματικές ενότητες όπως η ελιά και το λάδι, το στάρι, η ναυτιλία, η τέχνη της Άνδρου, η παραγωγή του πάγου και η διοχέτευσή του αναπτύσσονται διεξοδικά ενώ επισημαίνεται η ύπαρξη πλούσιου βυζαντινού και μεταβυζαντινού υλικού στο νησί. Ξενάγηση έγινε από την υπογράφουσα, η οποία είχε αναλάβει και την επιστημονική και μουσειολογική τεκμηρίωση του Μουσείου.

Κ.Κ.-Ζ.

Μία μεγάλη ομάδα 38 Φίλων επισκέφθηκε (7-8 Νοεμβρίου) τους **Δελφούς** και το **Γαλαξίδι**. Κύριος στόχος στους Δελφούς υπήρξε μια βαθύτερη γνωριμία με το -λιγότερο γνωστό- Μουσείο των Άγγελου Σικελιανού και Εύας Palmer-Σικελιανού, «μυθικών» πρωταγωνιστών των Δελφικών Εορτών (1927, 1930). Το Μουσείο που αρχικά υπήρξε και η κατοικία του ζεύγους -περιγράφεται ως «αετοφωλιά» στα κείμενά του- περιλαμβάνει πολύτιμα τεκμήρια από τις Δελφικές Εορτές (κοστούμια υφασμένα από την ίδια τη Εύα, μουσικά όργανα, προσωπεία, φωτογραφικά ντοκουμέντα, έντυπο υλικό από τις παραστάσεις του Προμηθέα Δεσμώτη και των Ικέτιδων). Στην επόμενη στάση μας, το Γαλαξίδι, αφού χαρήκαμε τους διαφορετικούς τύπους της ιδιόμορφης αρχιτεκτονικής (σπίτια αρχοντικά, λαϊκά και νεοκλασικά) επισκεφθήκαμε το θαυμάσιο Ναυτικό Μουσείο του Γαλαξιδιού που ανακαινίστηκε προσφάτως από το Ίδρυμα Νιάρχου. Μοναδική είναι η συλλογή ζωγραφικών πινάκων με παραστάσεις ιστιοφόρων που συγκεντρώθηκαν ύστερα από πρωτοβουλία του Ε. Βλάμη με δωρεές των κατοίκων

Η αέρινη μορφή της Εύας Σικελιανού, στο βάθος η «Αετοφωλιά»

Οι εκδρομείς στη σκάλα του παρισινού Petit Palais

του Γαλαξιδιού. Η επίσκεψη έκλεισε με τη εκκλησία του αγίου Νικολάου, της οποίας το εκπληκτικής δεξιοτήτας ξυλόγλυπτο τέμπλο κατασκευάστηκε από τον Ηπειρώτη Αναστάσιο Μόσχο στα μέσα του 19ου αιώνα.

Κ.Κ.-Ζ.

ΤΑΞΙΔΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Τον περασμένο Ιούνιο (24-29/6) βρεθήκαμε στην πόλη του Φωτός, το όμορφο Παρίσι, για την έκθεση «Βυζαντινή Αυτοκρατορία και Άθως» στο Petit Palais. Αισθανθήκαμε υπερήφανοι βλέποντας τις δικές μας Νίκη της Σαμοθράκης και Αφροδίτη της Μήλου στο πολύβουο Λούβρο, να τις φωτογραφίζουν χιλιάδες τουρίστες παντός έθνους. Απολαύσαμε τις επισκέψεις στα διάφορα μουσεία και αξιοθέατα, αλλά και τη βόλτα στο Σηκουάνα με φαγητό και μουσική. Εξαιρετικά κατατοπιστική η ομιλία του Προέδρου μας πάνω στο φεουδαρχικό σύστημα και στην οχυρωματική αρχιτεκτονική της Γαλλίας, κατά την ολοήμερη εκδρομή στα κάστρα της κοιλάδας του Λίγηρα (Blois, Amboise, Chambord). Δεν χάσαμε ούτε μια στιγμή που να μην εκμεταλλευθούμε στην όμορφη Γαλλία: καθ' οδόν προς το αεροδρόμιο επισκεφθήκαμε το Château de Chantilly, παλαιότερα ιδιοκτησία του κόμητος Conde (εξαδέλφου του Βασιλιά Ήλιου), που τώρα ανήκει στο Ινστιτούτο της Γαλλίας. Διαθέτει εξαιρετική βιβλιοθήκη, πινακοθήκη, παρεκκλήσιο κ.λπ. Όλα αυτά έγιναν με τη βοήθεια των εξαιρετικών ξεναγών μας αλλά και του θαυμασίου καιρού.

Ρ.Τ.

ΚΡΗΤΙΚΗ ΒΡΑΔΙΑ

Ένα δειλινό του περασμένου Ιουλίου (3/7), το Μουσείο Μπενάκη πλημμύρισε από μορφές και εκφράσεις του κρητικού πολιτισμού. Ο αέρας γέμισε από τους ήχους της λύρας του Αλέξανδρου Παπαδάκη και την αρμονία του λαούτου του Χρίστου Δάβρη. Για τους παριστανμένους χόρεψαν με πολλή χάρη οι λυγεροί χορευτές, άντρες και γυναίκες κρητικού χορευτικού συγκροτήματος με πρώτο το Γεώργιο Σαρτζετάκη. Οι ενδυμασίες των μελών του συγκροτήματος ήταν αυθεντικές και εξαιρετικά καλαίσθητες, ενώ οι άντρες είχαν περασμένα στη μέση τους χειροποίητα ασημομάχαιρα. Για τους χορούς και τις ενδυμασίες της Κρήτης μίλησε ο Γιάννης Τσουχλαράκης, ο οποίος έχει αφιερώσει πολλά χρόνια στη μελέτη της ιστορίας και της αισθητικής της κρητικής φορεσιάς και των κρητικών χορών. Ήταν πράγματι μια ξεχωριστή βραδιά.

Ν.Β.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Τη «Συλλογή των Αρχείων Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής του Μουσείου Μπενάκη» παρουσίασε η Καθηγήτρια

του Ε.Μ.Π., κ. **Μάρω Καρδαμίτση-Αδάμη**, επικεφαλής της Επιστημονικής Επιτροπής των Α.Ν.Α. την Πέμπτη 15 Οκτωβρίου στο αμφιθέατρο του κεντρικού κτηρίου της Κουμπάρη. Οι παριστάμενοι έγιναν κοινωνοί της μεγάλης προσπάθειας που ξεκίνησε το 1995 για τη συγκέντρωση, καταγραφή, ταξινόμηση και αρχειοθέτηση οποιουδήποτε στοιχείου (γραπτού, εικαστικού ή και προφορικού) για την παραγωγή ελλήνων αρχιτεκτόνων εντός και εκτός Ελλάδας, αλλά και για τα έργα ξένων αρχιτεκτόνων στη χώρα μας, από το 1830 ως τις μέρες μας. Χάρis στις ενέργειες των υπευθύνων συγκεντρώθηκε ήδη σημαντικός αριθμός αρχείων, σχεδίων και προπλασμάτων, που καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος αυτής της μακράς περιόδου, συγκροτώντας τα μοναδικά αρχεία νεοελληνικής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα.

Σ.Ι.Α.

Την Πέμπτη 12 Νοεμβρίου, η υπεύθυνη του Ισλαμικού Τμήματος του Μουσείου Μπενάκη, κ. **Ροζάννα Μπαλιάν**, μίλησε σε ένα πληθυσμιακά εκλεκτό ακροατήριο. Θέμα της ομιλίας της ήταν **Η ισλαμική μεταλλοτεχνία**. Η κ. Μπαλιάν αναφέρθηκε στην αισθητική της ισλαμικής μεταλλοτεχνίας, η οποία τον Μεσαίωνα είχε φθάσει ήδη σε επίπεδα πρωτοφανούς τελειότητας. Η ομιλία της συνοδεύτηκε από ωραίες προβαλλόμενες φωτογραφίες από ιστορικά ισλαμικά κειμήλια, τα οποία βρίσκονται σε διάφορα μουσεία ανά τον κόσμο. Η βραδιά τελείωσε με άφθονο κρασί, το οποίο προσέφεραν οι Φίλοι, στον τελευταίο όροφο του νεοκλασικού κτηρίου, όπου εδρεύει η ισλαμική συλλογή του Μουσείου Μπενάκη.

Ν.Β.

Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης

ΒΙΒΛΙΟΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ «ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΗΛΙΟΥ»

Παράρτημα τώρα της Βιβλιοθήκης του Μουσείου Μπενάκη, το Βιβλιολογικό Εργαστήρι «Φίλιππος Ηλιού» έχει μια γόνιμη προϊστορία. Δημιουργήθηκε το 1986 από τον ιστορικό Φίλιππο Ηλιού (1931-2004) ως άτυπος φορέας υπό τη φιλόξενη σκέπη του Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου (Ε.Λ.Ι.Α.), για να πλαισιώσει τα πολυπληθή και φιλόδοξα ερευνητικά και εκδοτικά βιβλιολογικά του σχέδια.

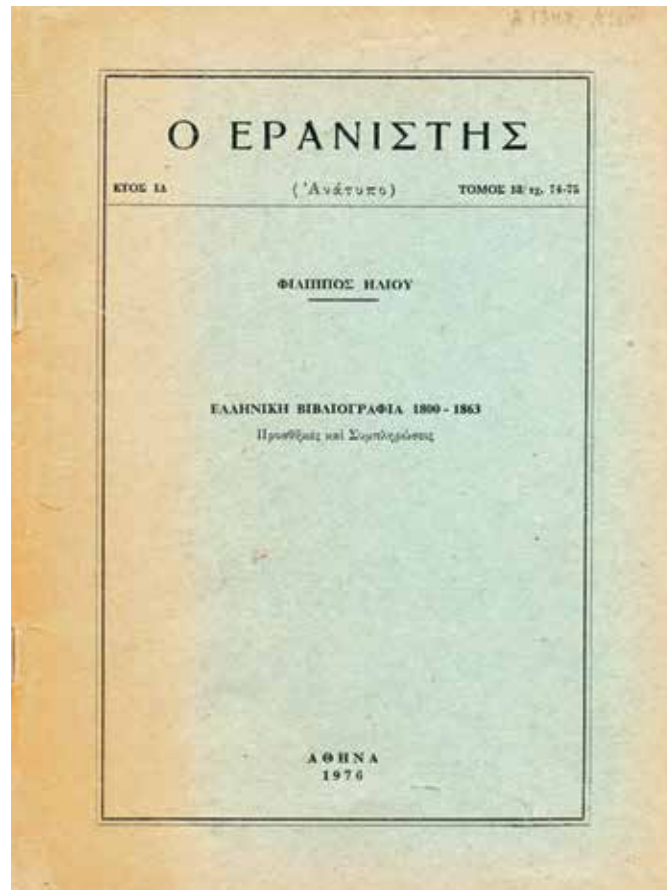
Φίλιππος Ηλιού. Σκίτσο της Γιούλιας Τρωάδος Γαζετοπούλου, Τα Ιστορικά 41 (Δεκέμβριος 2004), 275

Όσοι είχαν την τύχη να αναδιφήσουν τα χαρτιά του Φίλιππου Ηλιού, γνωρίζουν καλά ότι η έγνοια του για τη βιβλιογραφική υποδομή της ιστορικής έρευνας συνυπάρχει με τις πρώτες, πρώιμες αναζητήσεις του στο πεδίο αυτό. Οπωσδήποτε, η έκδοση των καταλοίπων του Émile Legrand το 1973 αφήνει να εννοηθεί η μακρά προεργασία και οικειώσή του με τα ζητήματα της ιστορίας του εντύπου στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Άλλωστε, οι πλουσιότατες σειρές προσθηκών στην *Ελληνική Βιβλιογραφία 1800-1863* των πρωτοπόρων Δημητρίου Γκίνη και Βαλερίου Μέξα (έκδοση Ακαδημίας Αθηνών, 1939-1957), προσθήκες τις οποίες είχε εγκαινιάσει ο Κωνσταντίνος Δημαράς από τις σελίδες του *Ερανιστή* –περιοδικής έκδοσης του Ομίλου Μελέτης του Ελληνικού Διαφωτισμού– και στη συνέχεια ο Φίλιππος τόνωσε και επέτεινε είτε στο πλαίσιο του ίδιου περιοδικού είτε αργότερα μέσω των *Τετραδίων Εργασίας* του Κέντρου Νεοελληνικών Ερευνών, μαρτυρούν τη διεύρυνση των βιβλιογραφικών ενδιαφερόντων του έτσι που να αγκαλιάζουν ολόκληρο το 19ο αιώνα.

Ασφαλώς στο ιστοριογραφικό σχέδιο του Φίλιππου Ηλιού

ουδέποτε η βιβλιογραφία υπήρξε αυτοσκοπός: προσφερόταν για να συγκροτηθούν σειρές για πολυσύνθετα πνευματικά φαινόμενα και να αναδειχθούν η αδράνεια και η μακρά διάρκεια πρακτικής και αντιλήψεων, αλλά και οι τομές και οι ρήξεις. Επέμενε να αντιμετωπίζει το έντυπο «στη διπλή του διάσταση ως φορέα ιδεών και ως εμπόρευμα» στη σύνθετη εκδήλωσή του ως μέσο αναπαραγωγής των ιδεολογικών συστημάτων και, παράλληλα, ως μέσο ανατροπής των ισορροπιών και ανανέωσης του κοινωνικού βίου στις πολύπλοκες και όχι πάντα παράλληλες σχέσεις του συγγραφέα με το έργο, του συγγραφέα με το κοινό και του αναγνωστικού κοινού με το βιβλίο, σχέσεις κατεξοχήν κοινωνικές, που αγγίζουν πολύ περισσότερο το χώρο των συλλογικών νοοτροπιών παρά τα θέματα της ατομικής δημιουργίας».

Αυτή η έγνοια για την κοινωνική ιστορία του βιβλίου και δι' αυτής για την κοινωνική ιστορία της παιδείας εικονογραφείται ανάγλυφα στις *Ιστορίες του Ελληνικού Βιβλίου* του Φίλιππου Ηλιού (κυκλοφόρησε το 2005 από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, με εκδοτική φροντίδα των Άννας Ματθαίου, Στρατή Μπουρνάζου και Πόπης Πολέμη),

όπου συγκεντρώθηκε το σύνολο των βιβλιολογικών του μελετημάτων. Αποτυπώνεται σαφώς και στα δύο μείζονα προγράμματα, τα οποία εκπονήθηκαν στους κόλπους του Βιβλιολογικού Εργαστηρίου, με τη συνδρομή λίγων συνεργατών, πολλών φίλων και σε πείσμα αντίξοων συνθηκών. Ο λόγος για τη συγκρότηση της ελληνικής εθνικής αναδρομικής βιβλιογραφίας του 19ου αιώνα και τη δημιουργία ηλεκτρονικής βάσης για το σύνολο των συνδρομητών των ελληνικών βιβλίων. Αν και ο θάνατος δεν επέτρεψε να ολοκληρωθούν τα προγράμματα αυτά, απέδωσαν πάντως –μεταξύ άλλων– το μνημειώδη πρώτο τόμο της *Ελληνικής Βιβλιογραφίας του 19ου αιώνα* (Βιβλιολογικό Εργαστήριο-Ε.Λ.Ι.Α. 1997), ο οποίος καλύπτει τα έτη 1801-1818. Με τις εκτενείς εσωτερικές περιγραφές όλων των εντύπων της περιόδου, την αποδεκτική αγγελιών και βιβλιοκρισιών του σύγχρονου Τύπου και την ενσωμάτωση κάθε σχετικής πληροφορίας, προσφέρει στο χρήστη της το συνολικό πλαίσιο για τη μελέτη της παραγωγής και της πρόσληψης του βιβλίου, συνιστώντας έτσι ένα πολυδύναμο εργαλείο για την κοινωνική ιστορία της ελληνικής παιδείας.

Η μετονομασία του Βιβλιολογικού Εργαστηρίου σε «Βιβλιολογικό Εργαστήριο 'Φίλιππος Ηλιού'» υπήρξε η αυτονόητη απάντηση στην πρόκληση του θανάτου του ιδρυτή του (5 Μαρτίου 2004). Με το νέο λογότυπο Βιβλιολογικό Εργαστήριο «Φίλιππος Ηλιού»-Ε.Λ.Ι.Α. κυκλοφόρησε το 2006 ένας ακόμη καρπός της κοινής μας εικοσαετούς διαδρομής: η *Ελληνική Βιβλιογραφία 1864-1900* (τρίτομη *Συνοπτική Αναγραφή* με εισαγωγικό τόμο προλεγομένων και ευρετηρίων), που ήρθε να καλύψει παλαιότατο αίτημα της ιστορικής και φιλολογικής έρευνας, επιχειρώντας για πρώτη φορά τη συνολική καταγραφή των εντύπων των μεταοθωνικών χρόνων.

Εν τω μεταξύ, από το Μάρτιο του 2006 τα βιβλιολογικά σχέδια και οι ημιτελείς πραγματώσεις βρήκαν την ομόθυμη υποστήριξη του Μουσείου Μπενάκη, το οποίο τα ενέταξε

στα προγράμματά του. Το Μάιο του 2007 το σύνολο του υλικού που είχε συγκεντρωθεί μετεγκαταστάθηκε σε χώρο του Μουσείου –καταρχάς σε διαμέρισμα της οδού Βαλαωρίτου 4 και στη συνέχεια της οδού Κουμπάρη 2–, όπου ήρθε να προστεθεί και σημαντικό τμήμα της βιβλιοθήκης του Φίλιππου Ηλιού, το οποίο συνδυάζεται με το υλικό αυτό (περίπου 5.500 τίτλοι, μαζί με χιλιάδες φωτοαντίγραφα και δελτία), δωρεά της Μαρίας και του Ηλία Ηλιού. Αρωγοί του έργου στάθηκαν το Κοινοφελές Ίδρυμα Ι. Σ. Λάτση, η Δάφνη Ηλιάδη, η Μαίρη Ηλιού-Ciompi, ο Τάκης Καλδής και ο Γιώργος Ρουσσόπουλος.

Στη νέα αυτή φάση, με δική μου ευθύνη και συνεργάτριες την Αναστασία Μυλωνοπούλου και την Ειρήνη Ριζάκη, οι προσπάθειες επικεντρώθηκαν την τριετία που πέρασε σε τέσσερις ιδίως τομείς:

- τη συμπλήρωση και αναβάθμιση, ενόψει της δημοσιοποίησης στο διαδίκτυο, της ηλεκτρονικής βάσης της *Ελληνικής Βιβλιογραφίας του 19ου αιώνα*
- την ολοκλήρωση της έρευνας που απαιτείτο για την έκδοση του Β' τόμου της *Ελληνικής Βιβλιογραφίας* (έτη 1819-1832), τον οποίο είχε αφήσει ημιτελή ο Φίλιππος Ηλιού
- την αξιοποίηση στο μέτρο του δυνατού των συναφών καταλοίπων
- την αναβάθμιση και διόρθωση, ενόψει μελλοντικής δημοσιοποίησης, της ηλεκτρονικής βάσης των συνδρομητών των ελληνικών βιβλίων.

Ο ηλεκτρονικός κατάλογος της *Ελληνικής Βιβλιογραφίας του 19ου αιώνα*

Μια πρώτη ηλεκτρονική βάση της ελληνικής βιβλιογραφίας του 19ου αιώνα είχαμε αρχίσει να συγκροτούμε με το Φίλιππο ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '80, σαν έναν «Τιπούκειτο» για ίδια χρήση. Όταν στη συνέχεια εκείνη η εμβρυακή μορφή συμπληρώθηκε και επεκτάθηκε, θεώρησα πως θα

Φίλιππος Ηλιού (1931-2004)

ήταν κρίμα να κρατηθούμε ξηλότυπα μοναδικοί θεματοφύλακες, και να μη γίνει ο πλούτος αυτός κοινό κτήμα μέσω του διαδικτύου. Πράγματι, η ολοκλήρωση της ηλεκτρονικής επεξεργασίας του συνόλου των βιβλιογραφικών εγγραφών των ελληνικών εντύπων του 19ου αιώνα και η οριστικοποίηση του σχετικού προγράμματος παραμετροποίησης των δεδομένων, σε συνεργασία με την εταιρία Infolib, επέτρεψε τη δημοσιοποίηση το Μάιο του 2008 του ηλεκτρονικού καταλόγου της *Ελληνικής Βιβλιογραφίας του 19ου αιώνα*, που είναι πλέον προσιτός στο διαδικτυακό τόπο του Μουσείου (www.benaki.gr/bibliology).

Έργο υποδομής, βασικό εργαλείο για την ιστορική και φιλολογική έρευνα, ο ηλεκτρονικός κατάλογος επιδιώκει να συγκεράσει το στοίχημα της τεκμηρίωσης στη νέα εποχή με τα κεκτημένα της ιστορικής βιβλιογραφίας. Έργο συλλογικό, όπως κάθε βιβλιογραφικό εγχείρημα μεγάλης πνοής, στηρίζεται στη μακρά προεργασία επιφανών ερευνητών και αφανών βιβλιογράφων. Περιέχει όλα τα βιβλιογραφημένα ελληνικά φυλλάδια και βιβλία –πλην μονοφύλλων, διφύλλων και χαρτών–, ή, με άλλα λόγια, όλα τα βιβλιογραφημένα αυτοτελή έντυπα, σε ελληνική γλώσσα, που απευθύνονται σε ελληνόγλωσσο αναγνωστικό κοινό. Συγκεκριμένα έχει συγκεροτηθεί:

- για την περίοδο 1801-1832 με βάση τον πρώτο και τον υπό έκδοση δεύτερο τόμο της *Ελληνικής Βιβλιογραφίας του 19ου αιώνα* του Φίλιππου Ηλιού
- για την περίοδο 1833-1863 με βάση την *Ελληνική Βιβλιογραφία 1800-1863* των Δ. Γκίνη και Β. Μέξα, τις συστηματικές σειρές προσθηκών που ακολούθησαν, εμπλουτισμένα όλα με παντοειδή πρόσθετα στοιχεία
- για την περίοδο 1864-1900 με βάση την *Ελληνική Βιβλιογραφία 1864-1900* των Φίλιππου Ηλιού και Πόπης Πολέμη
- με τις νέες προσθήκες για όλες τις περιόδους που συσσωρεύονται ολόένα στο Βιβλιολογικό Εργαστήριο (ήδη ανέρχονται σε 1.000 περίπου) και εν καιρώ θα οδεύσουν και αυτές προς δημοσίευση.

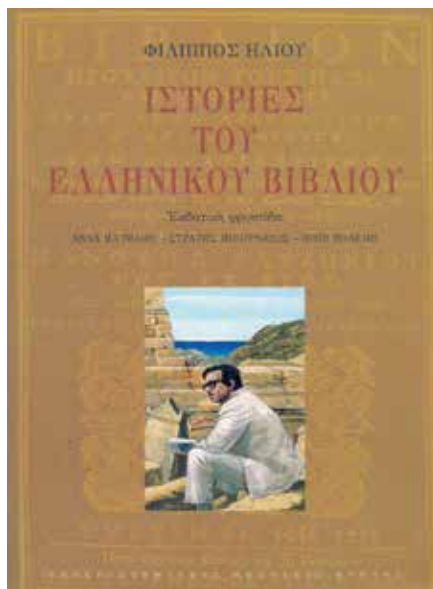
Οι μέχρι στιγμής 45.000 εγγραφές συνοδεύονται από την ένδειξη των βιβλιογραφικών πηγών και του συνόλου των ελληνικών ή ξένων βιβλιοθηκών στις οποίες έχουν εντοπιστεί αντίτυπα του κάθε εντύπου (ο λόγος εδώ για εκατοντάδες χιλιάδες αντίτυπα σε εκατοντάδες βιβλιοθήκες), αλλά και η ηλεκτρονική διεύθυνση των ψηφιοποιημένων αντιτύπων που είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο, επιτρέποντας την άμεση πρόσβαση στα έντυπα καθαυτά. Ο χρήστης μπορεί

να επιλέξει είτε την ελεύθερη αναζήτηση στο σύνολο των πληροφοριών που έχουν καταχωριστεί είτε τη συνδυαστική αναζήτηση, με βάση επιλεγμένα πεδία (τίτλο, συγγραφέα-μεταφραστή-φιλολογικό εκδότη, τόπο έκδοσης, χρόνο έκδοσης, τυπογράφο-εκδότη-βιβλιοπώλη, βιβλιογραφική πηγή, θέματα-φορείς).

Προφανώς η τεκμηριωτική χρησιμότητα του ηλεκτρονικού καταλόγου: ποιος έγραψε ή μετέφρασε και τι, πότε, πού και από ποιον εκδόθηκε, σε ποιες βιβλιοθήκες απόκειται αντίτυπα των συγκεκριμένων βιβλίων και σε ποιες διευθύνσεις στο διαδίκτυο μπορεί να ξεφυλλίσει τα ψηφιοποιημένα αντίτυπα, είναι ορισμένα από τα ζητούμενα στα οποία έρχεται να ανταποκριθεί με πληρότητα και ταχύτητα. Όσο για τις λεξιλογικές περιδιαβάσεις, δεν είναι από τις μικρότερες χαρές που επιφυλάσσει ένα τέτοιο ογκώδες υλικό. Προσφέρεται στο νεοελληνιστή, ιστορικό και φιλόλογο, ερευνητή ή σπουδαστή, αλλά και το συλλέκτη που αναρωτιέται για τη σπανιότητα της συλλογής του, τον τοπικό λόγιο που θέλει να γνωρίσει τις εκδόσεις του τόπου του ή για τον τόπο του, και εν γένει το φιλέρεвно χρήστη του διαδικτύου, με ποικίλες περιέργειες, που μπορεί να προχωρήσει σε συνδυαστικές επί μέρους ζητήσεις.

Ο κατάλογος πλαισιώνεται από ευρετήριο συντομογραφιών των βιβλιογραφικών πηγών και των βιβλιοθηκών που έχουν αποδελτιωθεί, καθώς και ευρετήρια συγγραφέων-μεταφραστών-φιλολογικών εκδοτών, όπου πρώτη φορά συγκεντρωμένα εκτίθεται η κοινότητα των ελληνόγλωσσων και ελληνομαθών λογίων που επιδόθηκαν στη γραφή κατά τη διάρκεια ολόκληρου του 19ου αιώνα. Προβλέπεται ανάλογο ευρετήριο τυπογράφων-εκδοτών-βιβλιοπωλών και ευρετήριο θεματικών όρων, ενώ σχεδιάζεται εν καιρώ και η ηλεκτρονική καταλογογράφηση της δελτιοθήκης μας για τα μονόφυλλα-δίφυλλα-χάρτες του 19ου αιώνα, καθώς και η αξιοποίηση της αποδελτίωσης του Τύπου την οποία έχουμε –τουλάχιστον για τα οθωνικά χρόνια– ολοκληρώσει, προκειμένου τα βιβλιογραφικά λήμματα να συνδεθούν με δόσεις ψηφιοποιημένες σχετικές δημοσιεύσεις (αγγελίες-βιβλιοκρίσεις) είναι προσιτές στο διαδίκτυο.

Φιλοδοξώντας να αποτελέσει το συλλογικό κατάλογο των ελληνικών βιβλίων του 19ου αιώνα, ο ηλεκτρονικός κατάλογος έχει σχεδιαστεί για να ανταποκρίνεται στις διαρκώς αυξανόμενες και ολόένα πιο σύνθετες ανάγκες. Δυναμική η ηλεκτρονική μορφή, χωρίς να υποκαθιστά το έντυπο –που προσφέρεται καλύτερα για τη συνολική εποπτεία, το

στοχασμό και την κατανόηση, την ιστορική κατανόηση των φαινομένων-, επιδέχεται ωστόσο συνεχείς διορθώσεις και επεκτάσεις. Στην προκειμένη περίπτωση, νέες προσθήκες που συνεχώς καταφτάνουν, διόρθωση των λημμάτων από αυτοψίες που δεν είχαν σταθεί άλλοτε δυνατές, πρόσθετα αντίτυπα σε βιβλιοθήκες ήδη καταγεγραμμένες ή καινούργιες, νέες ψηφιοποιήσεις εντύπων που ολοένα πληθαίνουν.

Και ασφαλώς η διαρκής ενημέρωση του ηλεκτρονικού αυτού καταλόγου συνιστά έναν από τους βασικούς στόχους του Βιβλιολογικού Εργαστηρίου. Ευνόητο λοιπόν πως κάθε υπόδειξη προς την κατεύθυνση αυτή αποτελεί πολύτιμη συνεισφορά. Μια πρώτη παρουσίαση και συζήτηση έγινε στο πλαίσιο ημερίδας που οργάνωσε η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης στις 22 Οκτωβρίου 2008, στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, ενώ με σχετικό ενημερωτικό φυλλάδιο κοινοποιήσαμε την εγκαινιάσή του προς κάθε κατεύθυνση.

Ο Β' τόμος της *Ελληνικής Βιβλιογραφίας του 19ου αιώνα του Φίλιππου Ηλιού*

Ο Β' τόμος της *Ελληνικής Βιβλιογραφίας του 19ου αιώνα*, με τη σύνθετη μορφή που τον ιδεάστηκε ο Φίλιππος Ηλιού και τον κατέλιπε ημιτελή, συμπληρώθηκε κατά το δυνατόν και πήρε πλέον το δρόμο του τυπογραφείου. Η έρευνα έχει σχεδόν ολοκληρωθεί (όσοι ασχολούνται με ανάλογες δουλειές γνωρίζουν καλά ότι μέχρι την τελευταία στιγμή πάντα κάτι μένει να γίνει), η στοιχειοθεσία έχει ξεκινήσει και η έκδοση, που θα πραγματοποιηθεί από κοινού με το Ε.Λ.Ι.Α. και το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης, σχεδιάζεται να έχει κυκλοφορήσει ως το τέλος του επόμενου χρόνου.

Η αξιοποίηση των καταλοίπων

Με δεδομένη τη βούληση να αξιοποιηθεί όσο γίνεται περισσότερο το υπόλοιπο υλικό που μας κληροδοτήθηκε, στο τέλος του περασμένου χρόνου εκδόθηκε από το Βιβλιολογικό Εργαστήρι «Φίλιππος Ηλιού», ενταγμένος στη σειρά «Ιστορία» της *Βιβλιοθήκης του Μουσείου Μπενάκη* την οποία διευθύνει ο Δημήτρης Αρβανιτάκης, ο τόμος *Δια του Γένους τον φωτισμόν. Αγγελίες προεπαναστατικών εντύπων (1734-1821)*. Από τα κατάλοιπα του Φίλιππου Ηλιού. Ας σημειωθεί εδώ ότι η ίδια εκδοτική σειρά φιλοξένησε το τομίδιο *Με σεβασμό και ασέβεια: Ένα κείμενο και ένα χατίρι για τον Φίλιππο Ηλιού και τον Κ. Θ. Δημαρά*, με δύο παλαιότερα μελετήματά μου. Κυκλοφόρησε εις ανάμνησην

της επετείου των πέντε χρόνων από το θάνατο του Φίλιππου και μοιράστηκε στους κοινούς φίλους που ήρθαν να πουν μαζί μας ένα ποτήρι κρασί στις 5 Μαρτίου 2009.

Επιστρέφοντας στις Αγγελίες, να πω καταρχήν ότι το υλικό εν πολλοίς είχε συγκεντρώσει και δρομολογήσει προς έκδοση ο Φίλιππος ήδη από τα πρώτα χρόνια της Μεταπολίτευσης. Δεν προχώρησε όμως στο σχολιασμό των κειμένων, και τα τυπογραφικά δοκίμια έμειναν στα κατάλοιπά του ως μία από τις πολλές προκλήσεις στις οποίες προσπαθούμε να ανταποκριθούμε. Η συγκεκριμένη έρευνα υποβοηθήθηκε σε πρώτη φάση από σχετικό πρόγραμμα του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης, με επιστημονικό υπεύθυνο τον Αλέξη Πολίτη, ενώ η επιμέλεια του τόμου έγινε από την υπογράφοσα με τη συνεργασία της Άννας Ματθαίου και της Ειρήνης Ριζάκη.

Πρόκειται για ένα πολύτιμο corpus 337 κειμένων: προαγγελίες κυρίως ενόψει της συγκέντρωσης συνδρομητών για νεωτερικά κατά κύριο λόγο βιβλία, που είτε όντως κυκλοφόρησαν είτε έμειναν ανεκπλήρωτα σχέδια, και αγγελίες για την κυκλοφορία εφημερίδων-περιοδικών που τα χρόνια αυτά κάνουν την πρώτη, δυναμική τους εμφάνιση. Όλα τα κείμενα εκπορεύονται από συγγραφείς, μεταφραστές ή εκδότες, οι οποίοι ταυτίζονται με το σκληρό πυρήνα της λογοισύνης του ελληνικού Διαφωτισμού, ενώ το τιτλόλογιο απηχεί τις νέες ανάγκες και τις νέες περιέργειες που έχουν αρχίσει να κατακλύζουν τους ελληνόφωνους κύκλους στους οποίους τα έντυπα απευθύνονται. Όλα τα κείμενα επιτελούν διαφημιστική λειτουργία, σύμφυτη με το έντυπο, πολιτισμικό αγαθό, φορέα ιδεών αλλά και εμπόρευμα. Ο προγραμματικός και ευσύνοπτος, καθό διαφημιστικός, λόγος των αγγελιών, με όλα τα ρητορικά τεχνίδια να επιστρατεύονται κάθε φορά για να αναδειχθεί πίσω από τις δεδηλωμένες προθέσεις ο επιδιωκόμενος στόχος, καθιστούν τις αγγελίες πρόσφορες για μια σχετικά εύκολη ευρετηρίαση των κυρίαρχων ιδεολογικών τόπων που χαρακτηρίζουν τη σκέψη και υπαγορεύουν τη δράση της προεπαναστατικής ελληνόγλωσσας διανόησης. Και μάλιστα, σε μια εποχή κοσμοϊστορικών αλλαγών που σηματοδοτούν το μεταίχμιο από το 18ο προς το 19ο αιώνα.

Τα ζητήματα που ανακύπτουν από το υλικό αυτό εξέθεσα στο πλαίσιο διημέρου, αφιερωμένου στις «Πολιτισμικές μεταφορές και έννοιες που ταξιδεύουν. Έθνος και διανοούμενοι ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ευρώπη κατά τον

Η δὲ αὖτις, ἥτις ἦδη πρὸ τριήκοντος χρόνου σχεδόν, ἤρξατο διαφέρειν τὸ ἴδιόν της ἥλιον, εἰς τὸ ἐκτελεῖν ἅμα τὸν γένος, καὶ τὸ ἀνακλίνειν τὸν Μῦθον εἰς τὴν ἀλυσμένην σφαίρην, τὴν πρώτην αὐτῶν μεταβολὴν καὶ καθόλου, ἐκτελεῖν καὶ εἰς τὴν τὸν ἡλίον εἰς πεικνῶσιν τὸν ἥλιον, καὶ τὴν προσκυλίνειν καὶ τὸν ἀπὸ τῆς αὐτῆς τὸν γένος ὅσοις, καὶ τὴν ἀποστρέφειν τὸν ἥλιον ἱερῶς. Διαφέρειν αὐτὴ ἀποστρέφουσα, καὶ μετακλίνει εἰς τὴν ἀντικλινῆσθαι ἡμῶν δεικνύον, καὶ ἔχει καθόλου, ἀσφαλῆς, καὶ ἀσφάλειαν εἰς ἀσφάλειαν. Εὐδοκίαν δὲ αὐτὴ ἔχει ἐκτελεῖν ἵνα τὴν ἀνίσταται δὲ Χρυσὴν Γενεάν διακρίναι εἰς τὸν αὐτὸν ἥλιον, ὡς ἑσπέρου καὶ ἡμέρας τὸν ἥλιον καὶ τὸ Ἄστρον. Ὅθεν προσηλὺς καὶ παρακλινὺς ἥλιος ἔλκει καὶ ἐκτελίζει τὴν σφαίρην καὶ τὸν ἥλιον, καὶ τὸν πεικνῶσθαι εἰς τὸν ἡλίον. Εἰ γάρτοι γίνονται ἀσφαλῆς, καὶ ἀσφαλῆς, καθὼς ὁ γένος καθόλου, τὸ δεικνύον ἀσφαλῆς, καὶ τὸ αὐτὸν τὸν Μῦθον.

Διμύρσιος Α' πατριάρχης, τὸ πάλαι Τριττόν.

O' Κορ Νικολαῶν Λατζί Ευχαστίν Ιζερβανί

σε ένα χρονικό ορίζοντα δύο περίπου αιώνων, συνδυάζεται με ποικίλα στοιχεία χρήσιμα για βιογραφικές, ονοματολογικές και άλλες, πολύπλευρες ζητήσεις. Η αξιοποίηση του υλικού αυτού, ομολογουμένως μοναδικού για τα ελληνικά δεδομένα σε όγκο και πλούτο, είναι στα σχέδιά μας για το εγγύς μέλλον.

Κλείνοντας τούτη την ανασκόπηση, μια σύντομη ματιά και στα υπόλοιπα σχέδια του Βιβλιολογικού Εργαστηρίου. Είναι ήδη στα σκαριά ο τέταρτος τόμος των *Συμμίκτων*, με επιφυλλίδες και μικρά μελετήματα του Κ. Θ. Δημαρά από το 1931 έως το τέλος της ζωής του. Ο Φίλιππος Ηλιού, ο οποίος κατέστρωσε και την *Εργογραφία Κ. Θ. Δημαρά* (έκδοση Βιβλιολογικού Εργαστηρίου-Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού, 2005), επέλεξε τα κείμενα με γνώμονα την ανάδειξη της ποικιλότροπης εξέλιξης του δημαρικού έργου και τιτλοφόρησε τον ογκώδη τόμο που δεν πρόλαβε να επιμεληθεί *Λόγια περί μεθόδου*. Ελπίζουμε επίσης να μην καθυστερήσει η αναλυτική εργογραφία του ίδιου του Φίλιππου, για την οποία έχω δεσμευτεί από κοινού με την Άννα Ματθαίου. Προβλέπονται ακόμη σχολιασμένες εκδόσεις άξιων λόγου κειμένων του 19ου αιώνα, ενώ η συνέχιση του βιβλιογραφικού εγχειρήματος της Ελληνικής Βιβλιογραφίας με τις προδιαγραφές των δύο πρώτων τόμων, η αξιοποίηση της προσωπογραφικής δελτιοθήκης του Φίλιππου καθώς και όσων καταλοίπων μπορούν να αξιοποιηθούν συγκαταλέγονται στα πιο μακροπρόθεσμα σχέδιά μας.

Πεπεισμένοι ότι το έντυπο, στο σταυροδρόμι παραγωγής και πρόσληψης, ως εμπόρευμα και ως πνευματικό αγαθό, ως ηχείο των κορυφών, αλλά και των μέσων όρων και των ιδεολογικών εμμονών, έχει ρόλο κομβικό στην ιστορική κατανόηση των πολιτισμικών φαινομένων, ευελπιστούμε το Βιβλιολογικό Εργαστήρι «Φίλιππος Ηλιού» να αναδειχτεί σε κύτταρο έρευνας και παιδείας, με επίκεντρο τον ελληνικό 19ο αιώνα. Για να γονιμοποιηθεί όμως ο πλούτος που μας κληροδοτήθηκε και, ως αντίδωρο, να τιμηθεί η μνήμη εκείνου που το ιδεάστηκε, απαιτούνται συνδρομητές πολλοί και φίλοι αφοσιωμένοι.

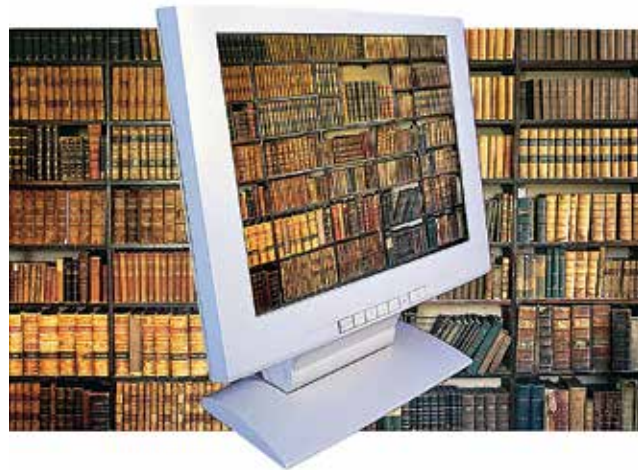
Πόπη Πολέμη
Ιστορικός

Υπεύθυνη του Βιβλιολογικού
Εργαστηρίου «Φίλιππος Ηλιού»

Το Διοικητικό Συμβούλιο για την περίοδο 2009-2010

Πρόεδρος:	Νίκος Βασιλάτος
Α' Αντιπρόεδρος:	Κατερίνα Κορρέ-Ζωγράφου
Β' Αντιπρόεδρος:	Αλέξανδρος Τομπάζης
Γεν. Γραμματέας:	Ρωξάνη Τσιμιροπούλου
Ταμίας:	Απόστολος Βερβέρογλου
Μέλη:	Κατερίνα Αγραφιώτη Γιάννης Δρίβας Λίζα Μούση Άρτεμις Σκουμπουρδή

Αναπληρωματικά μέλη: Μαργλένα Γεωργιάδη,
Μάρω Αλεξάκη, Ευαγγελία Γεωργαντζή
Επιτροπή Υποψηφιοτήτων: Δίνος Μπενάκης,
Γιώργος Βορλόου, Ντόρα Βασιλικού

ΤΟ 3ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΤΕΧΝΗΣ

Η Βιβλιοθήκη του Μουσείου Μπενάκη, συμμετέχοντας σε πρωτοπόρες προσπάθειες και παρακολουθώντας από κοντά τις εξελίξεις και τους προβληματισμούς στην εφαρμογή των νέων τεχνολογιών ψηφιοποίησης στους χώρους των ελληνικών Βιβλιοθηκών, αποφάσισε να οργανώσει το 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Βιβλιοθηκών Τέχνης, το οποίο θα πραγματοποιηθεί στις 5 και 6 Φεβρουαρίου του 2010, στην αίθουσα διαλέξεων του Νέου Κτηρίου του Μουσείου Μπενάκη, στην οδό Πειραιώς 138. Το θέμα του συνεδρίου είναι: «Ψηφιοποίηση και εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στο χώρο των Βιβλιοθηκών, των Μουσείων και των Αρχείων Τέχνης». Οι Βιβλιοθήκες καλούνται να παρουσιάσουν παραδείγματα από ανάλογες εφαρμογές και τους τρόπους διάθεσής τους στο διαδίκτυο, να ανταλλάξουν εμπειρίες και να δώσουν λύσεις σε προβλήματα διαχείρισης του υλικού των συλλογών τους.

Το συνέδριο είναι ανοιχτό και ελεύθερο για τους συμμετέχοντες, οι οποίοι δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον από όλη την Ελλάδα και ιδιαίτερα από τη Θεσσαλονίκη. Παράλληλα με το συνέδριο και σε συνεργασία με τη Βιβλιοθήκη της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης θα πραγματοποιηθεί και ένα Workshop, στο οποίο εταιρείες, καθηγητές και επιστήμονες με μεγάλη πείρα σε θέματα ψηφιοποίησης, ευγενώς προσφερθέντες, θα μιλήσουν και θα παρουσιάσουν μεθόδους ψηφιοποίησης βιβλίων, χειρογράφων και αρχειακών μονάδων.

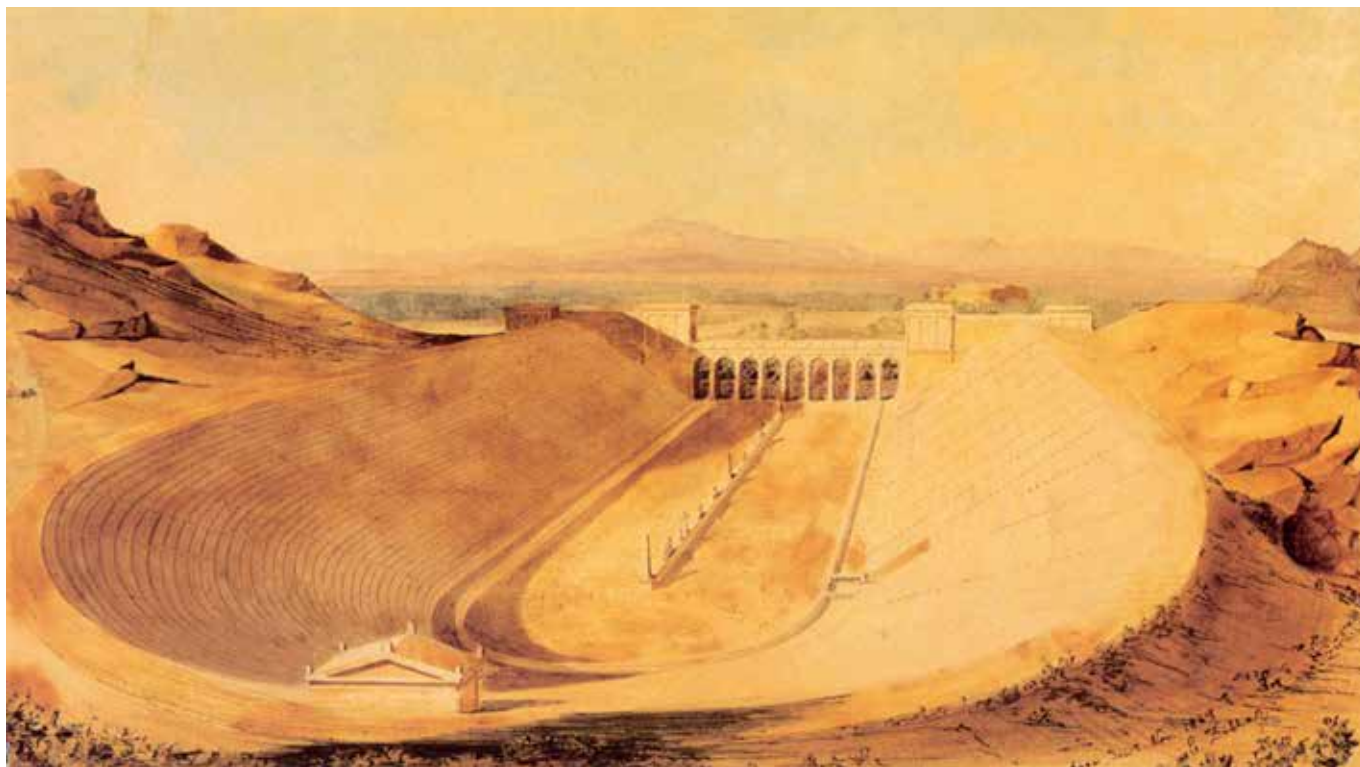
Η ανακοίνωση για το συνέδριο ευρίσκεται και στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης του Μουσείου Μπενάκη, όπου υπάρχει ιδιαίτερη μνεία για τους χορηγούς του συνεδρίου, ο σημαντικότερος των οποίων είναι ο Σύλλογος «Οι Φίλοι του Μουσείου Μπενάκη».

Πίτσα Τσάκωνα
Βιβλιοθήκη Μουσείου Μπενάκη

«...ΚΑΙ ΕΣΤΩ ΕΙΣ ΕΝΘΥΜΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΩΝ...»

«ΣΤΟΝ ΙΛΙΣΣΟ ΕΡΩΤΕΥΕΤΑΙ Τ' ΑΓΕΡΙ...»

Δημοσιεύεται στο τεύχος αυτό το δεύτερο μέρος του επετειακού άρθρου για τον Ιλισσό, τα μνημεία που ανεγέρθηκαν στις όχθες του και τις συνεχόμενες λεωφόρους που τον εξαφάνισαν από το πρόσωπο της Αττικής, Βασιλέως Κωνσταντίνου-Αρδητιού, οι οποίες σχεδιάστηκαν πριν από επτά δεκαετίες (1939) και εν τέλει κατασκευάστηκαν 20 χρόνια αργότερα, παραμορφώνοντας το άλλοτε σαγηνευτικό τοπίο.

Το Παναθηναϊκό Στάδιο το 2ο αι. μ.Χ., αναπαράσταση κατά Ernst Ziller (1869), Αριστέα Παπανικολάου-Κρίστενσεν, Το Παναθηναϊκόν Στάδιον, Αθήνα 2003

Το Παναθηναϊκό στάδιο, «Έργον υπέρ πάντα τα θαύματα»

Γύρω στα 330 π.Χ. η φυσική κοιλότητα του Αρδητιού ανήκε σε κάποιον ιδιώτη, το Δεινία. Όταν οι Αθηναίοι αποφάσισαν να κτίσουν στάδιο, τότε ο Δεινίας προσέφερε αφιλοκερδώς το οικοπέδόν του και ο ρήτορας Λυκούργος έκτισε το Παναθηναϊκό Στάδιο. Εδώ κάθε τέσσερα χρόνια ετελούντο οι γυμνικοί αγώνες των Παναθηναίων, προς τιμήν της θεάς Αθηνάς.

Το στάδιο των κλασικών χρόνων ήταν πεταλόςχημο, όπως το σημερινό, και στις ίδιες περίπου διαστάσεις, αλλά του έλειπε η μεταγενέστερη μαρμάρινη επένδυση. Στα 134-137 μ.Χ. ο «πάντοτε ευδόκιμος» Ηρώδης ο Αττικού ανακαίνισε το Παναθηναϊκό Στάδιο με επένδυση πεντελικού μαρμάρου, μετατρέποντάς το σε καλλιμάρμαρο. Ο Ηρώδης είχε δεσμευθεί από το ζάπλουτο πατέρα του, τον Αττικό, να προσφέρει σε κάθε Αθηναίο ετησίως ένα χρηματικό ποσό. Όμως, αθέτησε την πατρική επιθυμία, προσέφερε εφάπαξ ένα μικρό ποσό σε κάθε Αθηναίο και ο ίδιος αποδεσμεύτηκε από άλλη μελλοντική υποχρέωση. Έτσι, όταν ολοκλήρωσε τη μαρμάρινη επένδυση του Παναθηναϊκού Σταδίου, οι Αθηναίοι, αστεϊευόμενοι ειρωνικά, είπαν: «Εν, επωνομάσθαι Παναθηναϊκόν, κατασκευάσθαι γαρ αυτό, εξ ὧν απεστερούντο Αθηναίοι πάντες». Το μήκος του δρόμου του σταδίου πλησίαζε τα 185 μέτρα (600 αττικοί πόδες) και ο στίβος είχε

μήκος 204 μέτρων και πλάτος 33,36 μέτρων, ενώ οριζόταν από τέσσερα ορόσημα με μορφή ερμαϊκών στηλών. Είχε δύο διαζώματα και χωρητικότητα 50.000 θεατών. Ο Πausanias αποκάλεσε το καλλιμάρμαρο στάδιο «θαύμα», και ο Φίλοστρατος το περιγράφει ως «έργον υπέρ πάντα τα θαύματα».

Στο πέραςμα του χρόνου το στάδιο έχασε τη μαρμάρινη επένδυση της ρωμαϊκής εποχής. Στη σήραγγα του ανατολικού άκρου, όπου συγκέντρωναν τα θηρία για τις θρησκευτικές των αυτοκρατορικών χρόνων, έκαναν μαντολόγια οι άνθρωποι της παλαιάς Αθήνας. Την είπαν *καμαρότρυπα* και *τρύπιο λιθάρι* και πίστευαν πως εδώ «έρχονται μάγισσες, που τις θυελλώδεις νύχτες ξεπετάγονταν από τους αφρούς της θάλασσας κι από τις αμμουδιές του Φαλήρου». Στα οθωνικά χρόνια η περιοχή του σταδίου (18 στρέμματα) ανήκει σε κάποιον Κόνιαρη. Από αυτόν την αγοράζει ο αρχιτέκτων Ziller με 2.000 δραχμές και στα 1869 κάνει την πρώτη αποτύπωση του χώρου. Στη συνέχεια, το αγοράζει για λογαριασμό του ελληνικού κράτους ο βασιλιάς Γεώργιος Α', προσφέροντας 10.000 δραχμές και με δωρεά του Γεωργίου Αβέρωφ αρχίζει η αναμόρφωσή του. Τα σχέδια εκπονεί ο άξιος αρχιτέκτονας Αναστάσιος Μεταξάς και το στάδιο αποκτά πάλι επένδυση πεντελικού μαρμάρου και φθάνει τη χωρητικότητα των 65.000 θεατών. Εγκαινιάζεται το 1896, κατά τη διάρκεια των πρώτων Ολυμπιακών Αγώνων. Παραμένει έκτοτε το καύχημα των Αθηναίων.

*Η γέφυρα του Ιλισσού προ του σταδίου, όπως σωζόταν στα μέσα του 18ου αι.
J. Stuart, N. Revett, The Antiquities of Athens III, London 1794*

Ο Αρδηττός

Είναι ο καταπράσινος λόφος ύψους 133 μέτρων, που μέσα από την αγκαλιά του προβάλλει το Καλλιμάρμαρο Στάδιο. Την ονομασία του οφείλει στο μυθολογικό ήρωα Αρδήτη. Μάλιστα, η παράδοση λέει πως ο Αρδήτης κάποτε με τα φωτεινά του κηρύγματα κατόρθωσε να διαλύσει τις διχόνοιες των Αθηναίων και να τους κάνει να ομονοήσουν. Παλαιότερα ονομαζόταν Ελικών και ίσως λατρευόταν εδώ ο Ελικώνιος Ποσειδών. Κατά την αρχαιότητα στο λόφο του Αρδηττού έδιναν τον όρκο τους οι Ηλιαστές, δηλαδή οι 6.000 δικαστές του λαϊκού δικαστηρίου της Ηλιαίας. Οι Ηλιαστές ορκίζονταν στους μεγάλους ολύμπιους θεούς, στο Δία, τον Ποσειδώνα και τη Δήμητρα, πως θα είναι δίκαιοι και αδέκαστοι στην απονομή της δικαιοσύνης. Πάνω από τη μαρμαρίνη επένδυση του σταδίου, στα δεξιά του εισερχομένου, υπήρχε ναός αφιερωμένος στη θεά Τύχη, με το χρυσελεφάντινο άγαλμά της, κτισμένος από τον «ευνοούμενό» της, Ηρώδη του Αττικού. Στην αντίστοιχη βορεινή πλευρά του Αρδηττού, πάνω από τις τελευταίες κερκίδες του σταδίου, οι Αθηναίοι έθαψαν με ανεπανάληπτες τιμές το μεγάλο ενεργέτη τους, τον Ηρώδη, γιο του Αττικού από το Μαραθώνα. Έστησαν και επιτύμβιο βωμό, που σήμερα ακόμα διατηρεί τη φράση «ήρωι τω Μαραθωνίω». Η επιτύμβια επιγραφή έλεγε: «Αττικού Ηρώδης Μαραθώνιος ου τάδε πάντα κείται τήδε τάφω πάντοθεν ευδόκιμος».

Ο βωμός του Βορέα

Κάτω από το ναό της Αγροτέρας Αρτέμιδος υπήρχε βωμός αφιερωμένος στο θεό άνεμο Βορέα. Ο θρύλος λέει πως εδώ η πριγκιποπούλα Ωρειθυία, κόρη του βασιλιά Ερεχθέα, συνήθιζε να μαζεύει αγριολούλουδα. Κάποια μέρα την είδε περνώντας ο άνεμος Βορέας, την ερωτεύτηκε και την άρπαξε παίρνοντάς τη στη Θράκη, όπου την έκανε γυναίκα και θεά του. Στο σημείο αυτό του Ιλισσού λέγεται πως θρήνησαν τόσο οι Αθηναίοι για την αρπαγή της βασιλοπούλας τους, ώστε δεν ξαναφύτρωσε ποτέ πια αγριολούλουδο. Οι κάτοικοι της Αθήνας όμως λάτρεψαν το Βορέα και ίδρυσαν βωμό προς τιμήν του, επειδή πνέοντας με ορμή στις βραχώδεις ακτές του Πηλίου κατέστρεψε πολλά πλοία των βαρβά-

ρων κατά τα Περσικά. Κυρίως όμως λάτρεψαν την ωραία Ωρειθυία, γι' αυτό και ο Φειδίας σμίλεψε τη μορφή της σε πεντελικό μάρμαρο και στόλισε με αυτό το δυτικό αέτωμα του Παρθενώνα. Επίσης, ο μέγας γλύπτης έπλασε πλάι στην όμορφη θωριά της και άλλες δύο μικρές φτερωτές μορφές, τα αγόρια της Ζήτη και Καλάη.

Η Βασιλική του Ιλισσού, «Μαρτύριον» Λεωνίδα

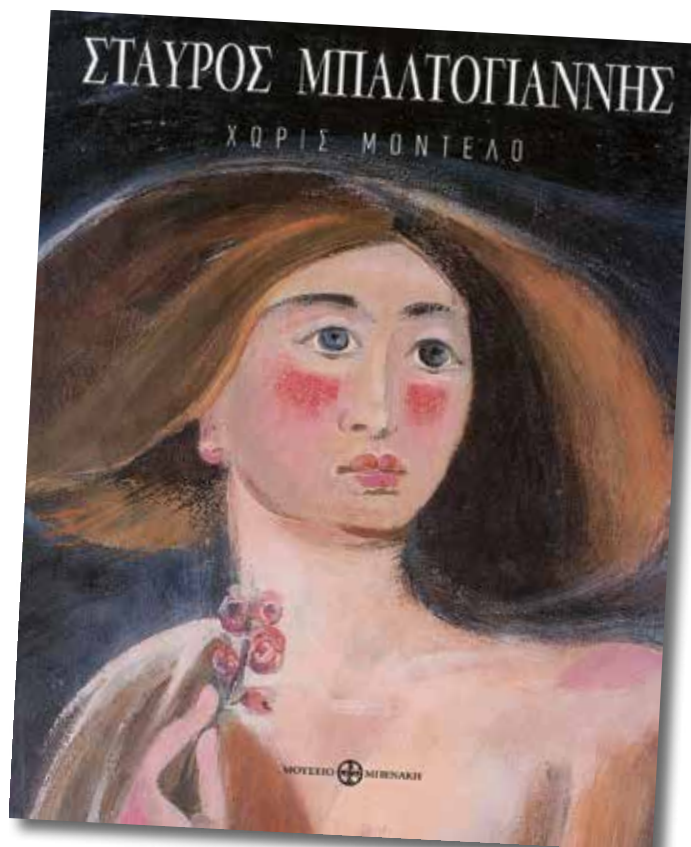
Πρόκειται για το αρχαιότερο χριστιανικό μνημείο της Αθήνας. Έχει την ιδιαιτερότητα ότι είναι η πρώτη βασιλική στην Ελλάδα, που αποτελεί δείγμα μετάβασης από την απλή ξυλόστεγη στη μεγαλειώδη τρουλλαία βασιλική του 6ου αι. μ.Χ. Κτίζεται πάνω σε «πολυάνδριο μαρτύριο», στη μνήμη του επισκόπου-μάρτυρα της Αθήνας Λεωνίδα, που σταυρώθηκε επί Δεκίου στην Τροιζήνα (250 μ.Χ.). Η κατασκευή της αποδίδεται στην αθηναία αυτοκράτειρα Αθηναΐδα-Ευδοκία, τη «βασιλοπούλα» των Αθηναίων, ίσως μεταξύ 423-450 μ.Χ., και γι' αυτό η Πύλη του Αδριανού, που οδηγούσε προς τη Βασιλική του Ιλισσού, ονομάζεται Καμαρόπορτα της Βασιλοπούλας. Είχε πολυτελέστατη διακόσμηση, εξαιρετικής καλλιτεχνικής ποιότητας, όπως μαρτυρούν τμήματα του ψηφιδωτού της δαπέδου, τα υπέροχα απομεινάρια της εκκλησίας που σήμερα κοσμούν το Βυζαντινό Μουσείο.

Πενήντα χρόνια πριν, στα 1959, έγινε η διάνοιξη της Λεωφόρου Βασιλέως Κωνσταντίνου. Ο Ιλισσός και οι σκόρπιες πέτρες των αρχαίων ιερών θάφτηκαν κάτω από την ασφάλτο. Το τοπίο άλλαξε, υποβαθμίστηκε, όμως η ομορφιά της μαγικής πόλης παραμένει. Οι ποιητικοί στίχοι του Καρυωτάκη χαρακτηρίζουν ακόμα το τοπίο:

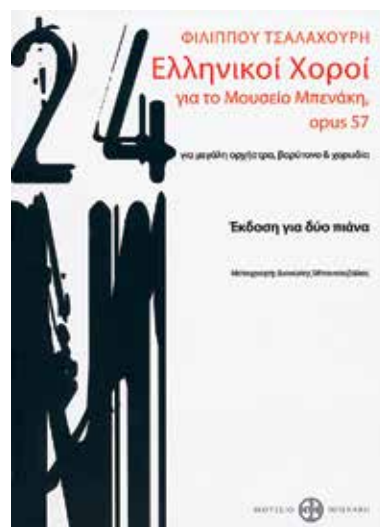
«Φιλί φωτός και σκάει το πρωταστέρι.
Στον Ιλισσό ερωτεύεται τ' αγέρι
ροδονουφούλες, δάφνες που ριγούνε.
Ωρα γλυκιά χαράς και αγάπης, όντας
πουλάκια το ένα τ' άλλο κυνηγούνε
τ' Ολύμπιου Δία μια στήλη αεροχτυπώντας...».

Αρτεμης Σκουμπουρδή

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

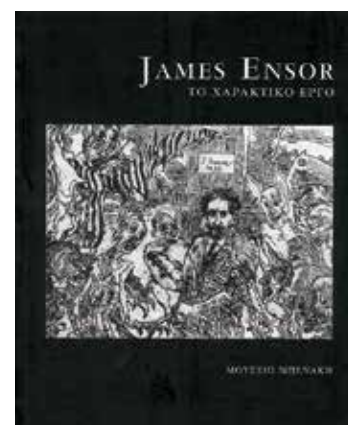

Σταύρος Μπαλτογιάννης. Χωρίς Μοντέλο
Μαρία Σαρρή (επιμ.)
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης: 2009
ISBN: 978-960-476-041-1
(Ελληνικά)

Φίλιππου Τσαλαχούρη
«24 Ελληνικοί Χοροί για το Μουσείο Μπενάκη»
Χρόνος Έκδοσης: 2009
ISMN: 979-0-9016010-0-0
(Ελληνικά)

James Ensor.
Το χαρακτηριστικό έργο
Νατάσα Καραγγέλιου,
Μαρία Χαλικά (επιμ.)
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης: 2009
ISBN: 978-960-476-040-4
(Ελληνικά)

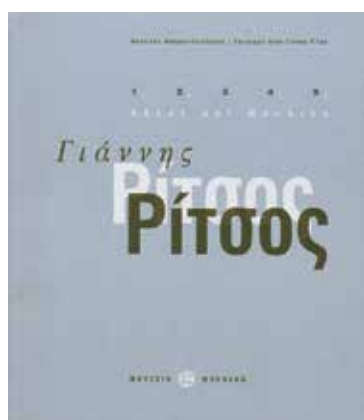

Ο αρχιτέκτων Κλέων Κραντονέλλης
Μάρω Καρδαμίτση-Αδάμη
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης: 2009
ISBN: 978-960-476-033-6
(πολύγλωσσο: Ελληνικά/
Αγγλικά)

Για τον Αλέξανδρο Αργυρίου
(συλλογικό έργο)
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης: 2009
ISBN: 978-960-476-045-9
(ISSN: 1790-7578)
(Ελληνικά)

Γιάννης Ρίτσος. Λόγος και Μουσική
Δημήτρης Αρβανιτάκης,
Αικατερίνη Μακρυνικόλα,
Λιάνα Τσομπάνογλου
(επιμ.)
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης: 2009
ISBN: 978-960-476-032-9
(Ελληνικά)

Μουσείο Μπενάκη.
Οι εκδόσεις 1935-2009
Δημήτρης Αρβανιτάκης
(επιμ.)
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης: 2009
ISBN: 978-960476-053-4
(Ελληνικά)

**Νέες Μορφές
50 χρόνια μετά**
(συλλογικό έργο)
Γκαλερί ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ,
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης: 2009
ISBN: 978-960-476-039-8,
978-960-86381-2-9
(Ελληνικά)

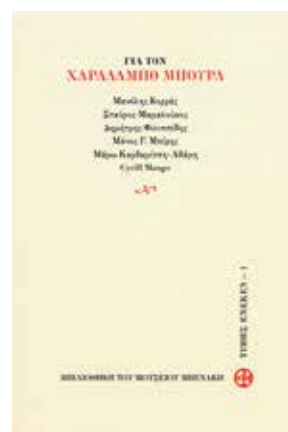
Υμνος στη Σκιά
(συλλογικό έργο)
Istanbul Modern, Irish
Museum of Modern Art,
Εκδόσεις Charta,
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης 2009
ISBN: 978-960-476-031-2
(Ελληνικά)

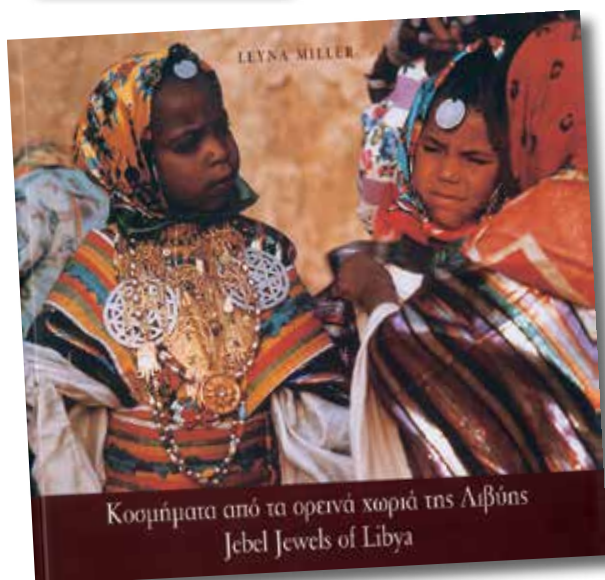
**Η προκολομβιανή τέχνη στο Μουσείο Μπενάκη.
Η συλλογή του Γεωργίου Κ. Γόντικα**
Colin McEwan, Αγάπη Φιλίνη
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης: 2009
ISBN: 978-960-476-030-5
(πολύγλωσσο: Ελληνικά/Αγγλικά)

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ (τεύχος 50)
Εκδοτικός Οίκος Μελίσσα,
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης: 2009
ISSN: 1105-1663
(Ελληνικά)

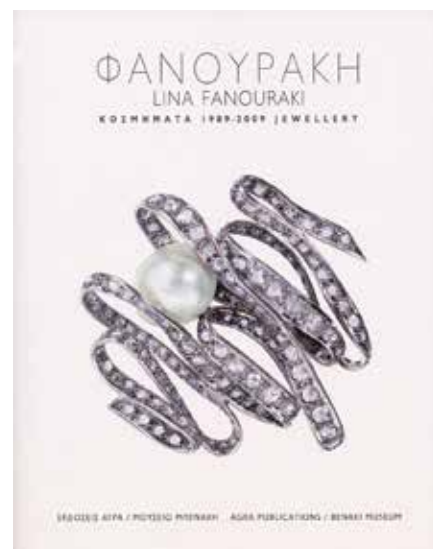

**Για τον Χαράλαμπο
Μπούρα**
(συλλογικό έργο)
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης: 2009
ISBN: 978-960476-044-2
(ISSN: 1790-7578)
(Ελληνικά)

Κοσμήματα από τα ορεινά χωριά της Λιβύης
Leyna Miller
Χρόνος Έκδοσης: 2009
ISBN: 978-960-476-018-3
(πολύγλωσσο: Ελληνικά/Αγγλικά)

**Λίνα Φανουράκη.
Κοσμήματα
1989 - 2009**
(συλλογικό έργο)
Εκδόσεις Άγρα,
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης: 2009
ISBN: 978-960-
476-042-8
(πολύγλωσσο:
Ελληνικά/Αγγλικά)

ΣΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΔΙΑΤΙΘΕΝΤΑΙ ΟΛΕΣ ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ Μ. ΜΠΕΝΑΚΗ ΜΕ ΕΚΠΤΩΣΗ 20% ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΛΗ

*Jean Dessès, Βραδινό φόρεμα και νυφικό.
Παρίσι, δεκαετία του 1950. Ναύπλιο, Π.Α.Ι.,
δωρεά Ελισάβετ Παπαστραύτου-Κομινού*

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΤΗΡΙΟ

Ιανουάριος – Φεβρουάριος 2010
Ζιζή Μακρή

Φεβρουάριος – Μάρτιος 2010
Σπύρος Βασιλείου: Θέατρο

Απρίλιος – Μάιος 2010
Ιωάννα Κουτσουδακη: Καπέλα

ΚΤΗΡΙΟ ΟΔΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

5/02/2010 – 21/02/2010
*Ταξιδιώτες στην Ελλάδα (1900-1950)
από τη συλλογή της Βιβλιοθήκης
του Μουσείου Μπενάκη*

Απρίλιος – Μάιος 2010
*Ενδύεσθαι. Για ένα Μουσείο Πολιτισμού
του Ενδύματος*

Απρίλιος – Μάιος 2010
Πάρις Πρέκας. Αναδρομική

ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΤΗΡΙΟ

Κουμπάρη 1, Αθήνα
Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή,
Σάββατο: 9:00-17:00, Πέμπτη: 9:00-24:00,
Κυριακή: 9:00-15:00
Τηλ. κέντρο: 210-36 71 000,
Fax: 210-36 71 063

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Κουμπάρη 1, Αθήνα
Δευτέρα - Παρασκευή: 9:00-15:00
Τηλ.: 210-36 21 027 – 029,
Fax: 210-36 42 216

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

Εμμανουήλ Μπενάκη 38 και
Στεφάνου Δέλτα, Κηφισιά
Δευτέρα, Τετάρτη-Παρασκευή: 10:00-15:00
Τρίτη: 10:00-17:00
(μετά από τηλεφωνική συνεννόηση)
Τηλ.: 210-80 79 878, Fax: 210-62 06 700

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, Αθήνα
Δευτέρα-Παρασκευή: 9:00-15:00
(μετά από τηλεφωνική συνεννόηση)
Τηλ.: 210-72 11 033, Fax: 210-72 28 465

ΑΡΧΕΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Πειραιώς 138, Αθήνα
Τετάρτη-Παρασκευή: 10:00-13:00
(μετά από τηλεφωνική συνεννόηση)
Τηλ.: 210-34 53 111, Fax: 210-34 53 743

ΚΤΗΡΙΟ ΟΔΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ 138

Πειραιώς 138, Αθήνα
Τετάρτη-Πέμπτη-Κυριακή: 10:00-18:00
Παρασκευή-Σάββατο: 10:00-22:00
Τηλ.: 210-34 53 111, Fax: 210-34 53 743

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Αγίων Ασωμάτων 22 και Διπύλου 12
Τρίτη, Πέμπτη - Κυριακή: 9:00-15:00
Τετάρτη: 9:00-21:00. Τηλ.: 210-32 51 311

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ Ν. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ-ΓΚΙΚΑ

Δευτέρα-Παρασκευή: 10:00-14:00
(κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης)
Τηλ.: 210-36 21 225, Fax: 210-36 26 266

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΠΑ

Ανακρέοντος 38, Ζωγράφου
Τρίτη, Παρασκευή, Κυριακή: 10:00-14:00
Τηλ.: 210-77 73 946